

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט

שנה שביעית

גליון מס' 318

פרשת יתרו

ה'תשפ"ב

בית הכנסת לתורה ולתפילה שטפנשט
כולל אברכים לעיון - לפתח
כולל אברכים לתורה - אחו"צ
רחוב מורטל 13 בני ברק

תלמוד תורה
"תורת אמת" שטפנשט
גני הדרים
כתות הת"ת

מכירה לשיבת שנה כולל הסידרת
ה'תש"ס, 35 אגודת

בית שטפנשט - זבנותיים
קבוצת התי"ק שטפנשט
הור"ר רבינו יצחק

כולל אברכים * בית נטות * מורשת
* מרכז תלמידי תורה

הכנסת אורחים ואש"ל בימוניה
לקבוצות ויחידים - בהדגמת מראש
מכות קבר האורחים והראשוני שטפנשט
רח אלוזוביט 2 ש"ל פאקור יאשי - חנוכה

מופעל קהלת דפסחה
קבוצת דפסחה
עוד וסיוע לשיפוחות תרומות בימי
החיים והמנוחות.

אור מתורתו
שיעורי תורה ברבים בארץ ובע"ש
וע"כ ידויות לעם בשבתות, בדרשות
גדולות המשפיעות ומזכיר הרבים

הספריה התורנית ומוזיאון
להנצחת ידויות חנוכה
וזכר הצדיקים שטפנשט.

מכון תורני
"תורת אמת - שטפנשט"
להוצאת חב"ד רבותיו הקדושים
לבית שטפנשט - ירושלים - חנוכה

מופעל ההגות והאגודה
החב"ד ומוזיאון

מספריה החב"דנית ונתי להשיג
במשרד המוסדות:
אנציקלופדיה מילכות שבמלכות בית דין ויו"ב

אמנות אמת - שטפנשט
"תש"ב קרית - רח"ו
"מנוחה לילדים - יבנה
ע"י זבנה

ח"ב עניני ביה"מ
ח"ב עניני תפילה
ח"ב עניני השקפה
ח"ב עניני נישואין ונצחה טאגין.

לימוד עיונים - דרכי הלימוד
נעורו של משה - נגיד שטפנשט עדיקים
אלכסנדר עני דיסקים

יו"ל על ידי מכון
"תורת אמת שטפנשט"
הצטרפו לקבילת הגליון כל שבוע
בדיוא"ל: 6160303@gmail.com

טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

בית הכנסת לתורה ולתפילה שטפנשט
מג"ש במכירה לשיב"ק ש"ע"ת שטפנשט באלעה, שהמציא לנו ד"ת זה בעת
התכנסנו בוועידת החינוך ה-7 של הת"ת שנערכה בפולין

דבר תורה זה לא מופיע בספרינו 'אמונת אמת' ותשובה להג"ר יוסבלום שליט"א

דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון

וקדשתם היום ומחר (י"ט, ט) ה"ה"ה ה"שועות משה" מוויז'ניץ
היה דורש את הפסוק "וקדשתם היום ומחר", אם רוצה אדם לקדש
את היום כולו להתנהג בקדושה ובטהרה, יש עליו להתבונן במחר
שלאחר זמן ביום הפקודה לאחר מאה ועשרים, שבו יהיה עליו
לחת דין וחשבון על מעשיו.

דבר תורה זה לא מופיע בספרינו 'אמונת אמת' ותשובה להג"ר יוסבלום שליט"א
מג"ש במכירה לשיב"ק ש"ע"ת שטפנשט באלעה, שהמציא לנו ד"ת זה בעת
התכנסנו בוועידת החינוך ה-7 של הת"ת שנערכה בפולין

דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון

וקדשתם היום ומחר (י"ט, ט) ה"ה"ה ה"שועות משה" מוויז'ניץ
היה דורש את הפסוק "וקדשתם היום ומחר", אם רוצה אדם לקדש
את היום כולו להתנהג בקדושה ובטהרה, יש עליו להתבונן במחר
שלאחר זמן ביום הפקודה לאחר מאה ועשרים, שבו יהיה עליו
לחת דין וחשבון על מעשיו.

באר חפרזה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זיע"א בפרשת השבוע

חיזוק במלחמה כנגד היצר

ביום הזה באו מדבר סיני. (י"ט, ט)
א) פירש"י ז"ל: "לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו 'ביום הזה', שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו", לפנינו רמז על דרכי המלחמה נגד היצר, כי אחד מטכסי מלחמתו של היצר הרע הוא להביא את האדם למצב של יאוש, בכדי לרפות חושים עליון יחשוק לעבוד את השי"ת ולעסוק בתורה, ולכן מכניס הוא בלבו מחשבה שלאחר שכבר פגם הרב, אין לו תקנה ואינו ראוי לעבודת השי"ת וללמוד תורה ולפיכך העצה היא: "שהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו", שלא יחשוב כלל על העבד, אלא יתבונן שהוא פותח פרק חדש, וכאילו הוא מתחיל רק מעכשיו, ומאי הוזה - הוה, ואין כל מקום ליאוש בגין חשבוניות העבר, ובכך יוכל להתחזק בעבודת השי"ת ובתורה ללא רפיון.

(הרה"ק השר-שלום מבעלזא ז"ע)

להזיק חוק איש ברעהו

ויחן שם ישראל (ט, ט) ב) רש"י הק' אומר עה"פ "ויחן שם ישראל" - כאיש אחד בלב אדם. הרה"ק ה"דברי שמואל" מסלונים כתב פעם במכתב לאחד מחסידיו אודות מעלת האחדות כאיש אחד בלב אחד וכך כתב: "...הרה"ק רבי [נחמן] נחום משטפנינעשט ראה פעם אחת שאנשי שלומו שנו די הוותר, עד שהוצרכו לתמוך אחד ביד רעהו, ואמר "האלט זיך שטארק וועט איהר נישט פאלין" והחזיקו עצמכם חזק יחד כאיש אחד ואז לא תיפלו, וסיים: זה כלל גדול בתורה ודרך ארץ, עד במעלות הצדיקים ועד קרונת המזבח.

דבר תורה זה לא מופיע בספרינו 'אמונת אמת' ותשובה להג"ר יוסבלום שליט"א
מג"ש במכירה לשיב"ק ש"ע"ת שטפנשט באלעה, שהמציא לנו ד"ת זה בעת
התכנסנו בוועידת החינוך ה-7 של הת"ת שנערכה בפולין

אין לא נשרף הנייר בלהבת האש?

בחדש השלישי (י"ט, ט) ידוע ומפורסם לכל בר בי רב חסידים ואנשי-אמת, הרוצים להתכונן כראוי לזמן מתן תורתנו אם זה חג השבועות או לשבת פרי יתרו מתוך הכנה דרבה והתעוררות הלב, כי דבר ראשון צריך ללמוד את דברי הלוהטים של רבנו האוה"ח הק' בפרשת יתרו על הפסוקים בעניני דיומא "בחדש השלישי - ויסעו מרפידיים". "...ביום הזה באו מדבר סיני, הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק, ושמהו שמים וארץ כי זה היה תכלית הבריאה וכו'". ואומרים שמהו של הרה"ק מלעבעוויטש כי אינו מבין איך לא נשרף הנייר בלהבת האש שבערה בו באוה"ח הק' בעת כותבו דברות דשו על "בחדש השלישי" וכו'.

דבר תורה זה לא מופיע בספרינו 'אמונת אמת' ותשובה להג"ר יוסבלום שליט"א
מג"ש במכירה לשיב"ק ש"ע"ת שטפנשט באלעה, שהמציא לנו ד"ת זה בעת
התכנסנו בוועידת החינוך ה-7 של הת"ת שנערכה בפולין

אין להוכיח את הזולת בפני רבים

ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה (י"ז, טז). יתרו ידע האמת ונתכבד במשה אני חותן המלך, וזה הנאמר כאן חותן משה. ומה שנאמר 'אליו' שהוא מילה מיותרת, שהיה ידענו למשה, אלא להורות לנו הרוצה להוכיח את חבירו אל יוכיחנו בפני בני אדם,

שלא יתבייש ולא ירצה לשמוע לו, אלא יוכיחנו בינו לבינו עצמו. וזה שאמר כאן "ויאמר חותן משה אליו", דהיינו, שדיבר אל משה בינו לבינו עצמו, ואמר לו "לא טוב הדבר אשר אתה עושה".

(אור התורה - להגה"ק הר"ש תאומים אב"ד שטפנשט)

הבארדיטשובער רב מנסה לשכנע יהודי שלא ילך לביהכ"נ

היה אתה לעם מול האלקים והבאת אתה את הדברים אל האלקים (י"ח, י"ט) סיפרו לפני הרה"ק מרוז'ין זיע"א שהרה"ק מבארדיטשוב זיע"ע הלך לחפש מליצה טובה על ישראל, ויצא לרחוב של עיר השכם בבוקר הקפוא והנה איש עני רץ וטלית ותפילין בידו לילך לביהכ"נ להתפלל ולמרות החורף המקפיא, שעה שחכפור שלט בכיפה היה העני דגן לבוש קרעים ורגליו יחפות, והיה רועד מקור, והרב הק' מבארדיטשוב עצרו ממרוצתו ושאל אותו בני למה אתה רץ בקור הגדול הזה, וכי לא מוטב שתשב בביתך ולא תצא אל הקור והצינה, ענה לו העני, צריך אני להתפלל, אמר לו שוב הבארדיטשובער רב וכי אינך יכול להתפלל בביתך, השיב האיש, אבל בבית הכנסת אזכה לשמוע קדושה וברכו!. והתחיל הרה"ק מבארדיטשוב לצעוק: רבש"ע, ראה בניך רחומיך, עד כמה הם חזקים בעבודתך כי אני כמה פעמים רציתי לדחותו שלא ילך להתפלל, והוא לא שומע אלי, ע"כ הסיפור. ונענה מרן הרוז'ינער הלא מקרא מפורש הוא "היה אתה מול העם" [פי' מול לשון נגד] לנגד העם ותנסה אותם, לדחותם מעבודת ה' והם לא ירצו לשמוע, אח"כ "והבאת אתה את הדברים לפני אלקים", להמליץ טוב ולהוכיח זכותם לפני ה'.

(בית ישראל)

ביקור חולים וליווי אורחים

והודעת להם את הדרך ילכו בה (י"ח, ט) (איחא בחול' (בכא מציעה ל) 'את הדרך ילכו בה' זו ביקור חולים. יום אחד נודמנו הרה"ק ר' פנחס מקוריץ, והרה"ק ר' יעקב שמשון משיפטיווקה לעיר אחת, ובאה לפניו אשה בכביה גדולה, כי בנה חולה אנוסה ונוטה למות והפצירה בהם שילכו לבקר. הלכו שני הצדיקים וביקרו את החולה, ישבו אצלו שעה קלה ואחר קמו ללכת. בצאתם אמר רבי פנחס מקוריץ לחולה, הנה קיימנו כך מצות ביקור חולים, ועתה עליך לקיים מצוות לוי אורחים. מיד הרגיש החולה את כוחותיו חוזרים אליו, וירד ברגליו מן המטה ללוות את האורחים הצדיקים, וכיון שירד מערש די שוב לא עלה.

(ממענות הנצח)

אין לא נשרף הנייר בלהבת האש?

בחדש השלישי (י"ט, ט) ידוע ומפורסם לכל בר בי רב חסידים ואנשי-אמת, הרוצים להתכונן כראוי לזמן מתן תורתנו אם זה חג השבועות או לשבת פרי יתרו מתוך הכנה דרבה והתעוררות הלב, כי דבר ראשון צריך ללמוד את דברי הלוהטים של רבנו האוה"ח הק' בפרשת יתרו על הפסוקים בעניני דיומא "בחדש השלישי - ויסעו מרפידיים". "...ביום הזה באו מדבר סיני, הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק, ושמהו שמים וארץ כי זה היה תכלית הבריאה וכו'". ואומרים שמהו של הרה"ק מלעבעוויטש כי אינו מבין איך לא נשרף הנייר בלהבת האש שבערה בו באוה"ח הק' בעת כותבו דברות דשו על "בחדש השלישי" וכו'.

(התם סופר)

הצדיקים כל ימיהם בתשובה

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלקים. (י"ח, י"ח) ברש"י פירש: "מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר". פירש הרה"ק מספינקא זיע"ע דרך העולם שהמון העם אינם עושים תשובה, רק על העבירות שעברו, ועל זה מתחרטים וחוזרים בתשובה. אכן הצדיקים עובדי השם הם כל ימיהם בתשובה, כי גם על מעשיהם הטובים מהרהרים בתשובה, ומתחרטים על שלא עשו המעשים האלו במחשבה זכה וצלוה רוציה לפני מ"ה הקב"ה, כי כל מה שעולים למדרגה יותר גדולה, אזי רואים שלא נגעו עדיין בקצה עבודת השי"ת כראוי לו, ורואים שצריכים להוסיף בעבודתם יותר ויותר... וז"ש רש"י ז"ל: "מכירו הייתי לשעבר", רצ"ל שיתרו אמר: עד עתה לא היה מכיר דרכי עבודת השי"ת, רק שצריכין לעשות תשובה ולהתחזק על עבירות ממש שעבר - שפירש מע"י, אבל "עכשיו ביותר", רצ"ל עתה שבא אצל אהרן ומשה וראה שהם כל ימיהם בתשובה אף שאינם עוברים עבירה ממש, מזה ראה וידע כי צריכין לשוב בתשובה, גם על מה שלא עבד השי"ת יותר ויותר.

(אמרי יוסף)

מידה כנגד מידה

כי בדבר אשר זדו עליהם (י"ח, י"ח) פירש רש"י בקדירה שבשלו בה נתבשל. הגה"ק ה"חתם סופר" מבאר את דברי רש"י ז"ל, דהנה הקב"ה לא עשה מלחמה כלל עם פרעה, ולא הטביע המצרים כלל וכלל. אלא עשה עם הלוהטים מים כמו דוד ועברו ישראל בחרבה, ופרעה בשגעונו וזדון זכו הנה נכנס לשאול בחרבה, ושוב כשכבר יצאו ישראל מהים, הסיך הקב"ה רוחו החזקה והניח הטבע כמו שהוא מעולם, ולא מיחה בהמים שלא להטביע את פרעה, אלא הניח הדבר על טבעו וממילא נטבע פרעה, והקב"ה לא עשה לו מאומה ונתן לו דמי מלחמה בשלום. אלא שה' עשה בדיוק מעשי פרעה במצרים בעת שהמצרים השליכו ידיו ישראל ליאור, כדאיתא ברמב"ן (שמות ט, א) דלא השליכו על פי צוואת פרעה ושריו בפרהסיא, אלא פרעה הודיע בסתר, שכל מי מן העם אשר ישליך הזכרים ליאור לא יענש גן אם יבואו אבות התינוקות לצעוק, ולא יעשה לו כל משפט, וממילא הושלכו כל הזכרים ליאור על ידי ההמונים, והמלך ושריו הסתירו עיניהם מהנעשה, עיי"ש ברמב"ן. וא"כ פרעה הוא עשה דמי מלחמה בשלום, שלא השליך ליאור אלא שלא מיחה, גם הקב"ה שילם לו כמדתו שלא השליך המצריים לים, אלא לא עשה להם גם להעמיד המים כמו חומה. ושמעתי מפי הגה"ק מו"ה מרדכי בענין זיע"ע שהיה אבדי"ק ניקלשבורג והקדיניה, על מה שאמר חכ"ל (ברכות נב ע"א) הרואה קדיירה בחלום יצפה לשלום, כי הקדירה הוא העושה שלום בין האש שמבחוץ ובין המים שבתוכו, עד שיתחממו המים והיו גם הם תולדות אש ודפח"ת, נמצא דהקדירה היו כמו דמי מלחמה בשלום, על כן אמר כאן בקדירה שבשלו בה נתבשל.

(התם סופר)

אין להוכיח את הזולת בפני רבים

ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה (י"ז, טז). יתרו ידע האמת ונתכבד במשה אני חותן המלך, וזה הנאמר כאן חותן משה. ומה שנאמר 'אליו' שהוא מילה מיותרת, שהיה ידענו למשה, אלא להורות לנו הרוצה להוכיח את חבירו אל יוכיחנו בפני בני אדם,

(בית ריב"ז)

לעתיד לבוא יקבלו התורה מפי הגבורה

במשוך היובל המה יעלו בהר (יט. יז) מובא שהשופר הגדול שישמע לעתיד לבא "בזמנא דמלכא משיחא" - הוא נקרא יובל. והנה, במתן תורה היתה עמידת העם בתחתית ההר, פירושו במובן של ההשגה, היינו שכל ברכי שהשיגו היה ע"י סרסור - משה רבינו. אבל לעתיד לבא "במשוך היובל", הוא השופר הגדול, "המה יעלו בהר", כלומר יגיעו להשגה גבוהה מזו שהיתה להם בשעת מתן תורה, שאז יקבלו הארת התורה מפיו של הקב"ה בלי סרסור, זוהי ההבטחה, המובאת במדרש ובוזה"ק.

(אהלי יעקב - הוסיאטיני)

נצחיותם של ישראל

והייתם לי סגולה מכל העמים (יט, ה) "סגולה" הוא מלשון סגור, שנקודת ה"סגור" אינה משתנה לפי המקום, בכל סיבוב שתסובב אותה - היא נשארת סגור. וזוהי גם מהותם של בני ישראל, שבכל מקומות מושבותיהם ובכל המצבים שיעברו על בני ישראל, הוא קיים לעד, ונצח ישראל לא ישקר.

(הרה"ק ר' דוד מלעלוב ז"ע)

עם סגולה בכל מצב שהם

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, (ט, ו) כתב רש"י: "לא פחות ולא יותר". והקשה הרה"ק מקאצק בשם רבו הק' הרבי ר' בונים מפרשישחא: בשלמא שלא יפחות, ניחא, אך מדוע ציהרו שלא יוסיף, וכי מה נזק או חסרון יכול לבוא מכך שיוסיף?! ויש לתרץ, כי השי"ת אמר למשה שיאמר לבני ישראל, "והייתם לי סגולה מכל העמים", אך הקדים תנאי לדבר: "אם שמוע תשמעו בקולי, ושמרתם את בריתי... אמנם מבואר במשנה (קדושין ס"א) שאם אין עושים 'תנאי כפול', אף אם לא מקיימים את התנאי, אין המתנה בטלה. על כן אם משה רבינו יוסיף ויאמר לבני ישראל, כי תנאי לא יקיימו את התורה לא יקבלו את השכר, ויחשב תנאי כפול וחי' המתנה בטלה. לכן אמר השי"ת: 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל - לא פחות ולא יותר', אל תוסיף על דברי ואל תכפול את התנאי, כי רצוני שיהיו לי לעם סגולה ללא תנאים ובכל מצב שהם!

(הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק ז"ע)

ראשית עבודת ה' - ללא כל תענוג

ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה. (ט, ה) הרה"ק רבי נחום מטשורנוביל ביאר מדוע הקדימו ישראל נעשה לפני נשמע, כי אי אפשר לאדם להיות לו תענוג תמידי מעבודתו את השי"ת, כי אז היתה העבודה תאוה כשאר תאוות. אלא מתחילה צריך לעבוד בעבודתו בלי שום תענוג ואחר כך יבוא התענוג, וזוהו שאמרו ישראל מתחילה "נעשה", היינו שנתחיל לעשות ולעבוד עבודת השי"ת בלי שום תענוג, ואח"כ "ונשמע", שמיעה היא לשון תענוג והבנה, שלבסוף ירגיש תענוג בעבודת השי"ת. ועוד י"ל באופן קרוב לזה, כי לא תמיד זוכה האדם להתעלות במדרגה, ועל כן עיקר העבודה מתחילה הוא שצריך האדם לעשות ולקיים מצות השי"ת באמונה פשוטה, אע"פ שאינו מרגיש שום טעם והארה ותענוג בקיום המצוה, ואח"כ יוכה להתעלות ויבא לכלל שמיעה שהוא בחינת הבנה ותענוג, להרגיש טעם ותענוג בעשיית המצוה.

(מאור עינים)

טרם יקראו ואני אענה

וישב משה את דברי העם אל ד'. (יט, ה) פירש הרה"ק רבי שלום מבעלזא שמושה רבינו ביקש מהשי"ת כי כשם שישראל הקדימו נעשה לנשמע כך לעומתם יקיים בהם השי"ת בעת שיעמדו להתפלל לפניו ית', "והיה טרם יקראו ואני אענה", דהנה ידוע שאמר הבעש"ט הק' עה"פ "ד' צלך" שהנהגתו של השי"ת עם ישראל היא כדוגמת הצל של אדם, וזוהו מה שמוכא בתרגום ירושלמי: "אחור משה י לפתגמי עמא בצללו קדם ד", היינו בתפלה שהקב"ה יתנהג עם ישראל מדה כנגד מדה.

איך עובדים את ה'?

ויוצא משה את העם לקראת האלוקים. (יט, יז) הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב שוחח פעם בענין התקשרותו של הגה"ק הרב "בעל התניא" ז"ע ברבו הק' המגיד ממעזריטש ז"ע, ואיך שהיה תדיר מתבונן ברכי הנהגותיו הק'. ואמר הרה"ק בעל התניא זצ"ל שאצל רבינו הקדוש המגיד הגדול היו מתגלגלות תחת הספסלים "מדרגות והשגות", ומי מדבר על "מופתים", ואילו רוח-הקדוש שאבנו בכדים, אבל אנו לא השגתנו בכל אלו אלא חיפשנו ולמדנו ממנו דרכי ה"עבדות". וסיים האדמו"ר מטשורטקוב ואמר שבכך ניתן להסביר את הפסוק "ויוצא משה את העם לקראת האלוקים", היינו שלאחר אחר יציאת מצרים, משה רבינו ע"ה חשש שאחרי כל הניסים וההתגלות האלוקית יאמר האדם כי דיו בזה. לכן "ויוצא משה את העם לקראת האלוקים", ולימדו כי העיקר היא "עבדות"...

(נגיזי ישראל - טשורטקוב)

"לא יוכל לשלחה כל ימיו"

ויתיצבו בתחתית ההר (יט, יז) איתא בחז"ל (שבת פ"ח.) ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. שואלים בעלי התוס' למה צריך היה לכפות עליהם ההר, הרי כבר קבלו התורה ברצון כשאמרו 'נעשה ונשמע', ומתוך הרה"ק בעל החידושי הרי"מ מגור, שהקב"ה כפה עליהם את ההר כדי שתהא קבלת התורה באונס, ובאנוסה כתוב "לא יוכל לשלחה כל ימיו".

(חידושי הרי"מ)

"מכאן שהגבורה הנמיך את עצמו"

וירד ה' על הר סיני (יט, יט) דרכו של הרה"ק ה"בית אהרן" מקארלין בהשמיעו מדברותיו שהיו חוזרין בפניו על מאמר או מדרש או חז"ל והיה דורש עליו כיד ה' הטובה עליו. פעם אחת בחג השבועות אמר לפניו בנו הרה"ק ר' אשר ז"ע את מאמרם של חז"ל במדרש (פסיקתא רבתי, כא, א): "כתוב וירד ה' על הר סיני אינו יודע אם הגבורה הנמיך את עצמו או אם הגבורה הגביה את עצמו, כיון שנאמר וירד ה' על הר סיני מכאן שהגבורה הנמיך את עצמו", ומיד נענה השיב לו אביו הרה"ק ה"בית אהרן": "החיינתי בני, כי אם היה מצטרך הנמוך להגביה א"ע מה תקנה יש לנו", וכונתו הייתה לומר כי אם אנו בני ישראל היינו צריכים להגביה את עצמנו אל הבורא ית' שהוא ממלא כל עלמין ואין לו קץ בתכלית לא היתה לנו שום אפשרות להשיג ואף לנגוע במקצת קצוה אבל עכשיו שהגבורה הנמיך את עצמו" שהקב"ה ירד בכבודו ועצמו אלינו ונתן לנו את התורה על הר סיני הנמוך, הרי יש לנו תקווה להתעלות ולהגיע להשיג כלשהו, ומכאן היא עיקר חיותנו.

(בית אהרן - קארלין)

איהוה חכם המכיר את מקומו

ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות (יט, כג) כתב הרה"ק בעל ה"שפת אמת" מגור דלכאורה תמוה, למה הוצרכו כל כך להזהירם מלעלות לה, הלא בלי ספק כאשר זכו לקבל התורה הקדושה, ממש היה בהם כל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות א, א) ואחד מהם הוא "המכיר את מקומו", אם כן בלי כל האזהרות יעמוד כל אחד על מקומו. אלא, אמת שהיו עומדים כולם, כל אחד במקומו גם בלא האזהרות, אך היו תולים שזה מחמת כוחם, והיה ח"ו בכך משום נדנדוד גיאות, שאז "אין אני יכולין לדור" (ערכין טו:), על כן לטובתם הוזהרו, כדי שיתלו עמדם על מקומם מטעם האזהרה.

(שפת אמת)

*

כעין זה מסופר כי רבינו הרה"ק רבי מנחם נחום מטשורטקוב ז"ע היה משוחח לעיתים קרובות עם חסידיו בערגה אודות זמן ביאת המשיח ובאיהו אופן נוכח לראותו. פעם אמר בתורו דבריו: "איימנו" הרה"ק מרז'ין זצ"ל אמר פעם בשעה שנדחפו חסידים לידו: 'מה יהיה לכשיבוא המשיח ויהיו שם רבבות אלפי

יהודים וכל אחד ידחף וירצה לעמוד קרוב למשיח? איך זה יוכל להיות? רק האמת היא, שלכשיבוא המשיח, אזי יקיים 'ומלאה הארץ דעה', כל אחד יכיר את ערך עצמו ולעומת זאת יכיר ברוממות שגב גדלותו של המשיח, וממילא יתרחק כל אחד ויהיה מקום מרווח על ידו... וכן גם אמר רבינו מרז'ין: "לעתיד יהיה 'ומלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא, ט), היינו, שידעו את ה'. כי לראות את ה' יכולים גם היום, כפי שנאמר 'ומבשרי אחזה אלוקי' (איוב יט, כז), אלא שאז, בעתיד לבוא, אז 'ידעו את ה'".

(אמונת אמת - טשפנטש)

בזכות "אנכי ה' אלוקיך", יעלו וירשו את הארץ.

פירש כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מטשורטקוב ואמר דמה שה' ית' אמר ביציאת מצרים "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי". דרך ע"י הגלות והשעבוד הקשה אפשר היה לבוא לתוצאה הגדולה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", שהם יצאו והעלו עמם את הרכוש הגדול, היינו הניצוצות הקדושים שהינם הרכוש היותר גדול, ובזכות זה יזכו שיתקיים בהם "ודור רביעי ישובו הנה". אברהם אבינו שקיבל על עצמו ועל זרעו לעשות רצון השי"ת, החל מיד לנוד ממקום למקום כדי להעלות את הניצוצות הקדושים, אך עם כל זאת הקשה "ויאמר במה אדע כי אירשנה", היינו אם בניו הולכים בלי תורה ומצוות לארץ הסטרא אחרא של ה' שערי טומאה, ועוד עובדים עמם קשה ועניות הרי מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירובין מא, א), באיזו זכות יוכלו למלאות את תפקידם ולרשת אח"כ את הארץ. ע"ז השיבו הקב"ה ואמר, "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי", שבזכות מעמד הר סיני שבו יקבלו את התורה המתחלת ב"אנכי ה' אלוקיך", יעלו וירשו את הארץ.

(דברי שלמה)

כל התורה היא ההכנה ל'אנוכי ה'

פעם אחת בשבת תשובה לא יצא הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב לערוך את השולחן הסהור כמנהגו. ובשעת סעודה שלישיית נכנסו לחדרו הק' כמה מהמקורבים, ואמרו לו כי כל החסידים שרויים בעגמת נפש. כמה אנשים טרחו והוציאו כספים כדי להסב עם הצדיק בסעודת שבת, ולבסוף לא זכו לכך. השיב להם הצדיק: 'באמת היה ברצוני ללכת אל השולחן ולישב עימכם, כדרכי תמיד, אלא שהשמיים התקשרו בעיבים וחשבתו שיעצוני הגשם והסחתי את דעתי, ולכן אף-על-פי שחלפו העננים והיה אפשר ללכת אל השולחן, אך מחמת שלא היה לי הכנה חדשה, כי כבר הסחתי דעתי מההכנה הראשונה, לא הלכתי עוד. שכן לכל מצונו אצל השי"ת כביכול, שבשעת מתן תורה כתוב (שמות כ, א): 'וידבר אלוקים את הדברים האלה לאמר', ולכאורה תיבת 'לאמר' מיותרת, אך הכוונה, שכל הדברים שבאו בתורה מ'בראשית' ועד עתה היו הכנה למתן תורה. וזוהו שאמר הכותב: 'וידבר אלוקים את כל הדברים האלה - לאמר', בשביל שיזכר לאמר 'אנכי ה' אלוקיך'."

(סיפורי חסידים)

כל דברי התורה עד הנה בשביל לאמר "אנכי ה' אלוקיך"

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלוקיך. (א-ג) הקשה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע, שהמילה 'לאמר' בפסוק זה הוא מיותרת ובלתי הבנה כלל. ותירץ שבא ללמדנו שאי אפשר לקבל את אלוקותו ית' כראוי מבלי לקיים את כל מצוותיו. כי עול מלכות שמים הוהא דבר גדול, כמאמרם ז"ל 'אטו יראה מלאת זוטרתא היא'. וזה כוונת הכותב "וידבר א' את כל הדברים", פי' כל התרי"ג מצות היה הכל כדי 'לאמר אנכי ד' אלוקיך', שנזכר לקיים אלוקותו עלינו, כי זה העיקר כמ"ש הוזהר כמה פעמים, דעיקר לימוד התורה בגין לאשתמודע אלוקותו כביכול, ועיקר כוונת הבורא להטיב לנו במה שאנחנו נהיה מקורבים אצלו.

(עץ הדעת טוב)

מי שיש לו קל אחד אינו מפקח כלל

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (א. ב.) עובדה ידועה היא שכאשר ניצב כ"ק האדמו"ר רבי יוסף יצחק מליובאוויטש בפני חוקריו שוטרי שלטון מלכות הרשעה ברוסיה עמד בגבורה וסרב לענות להם בכל תוקף ובפרט כשמנעו ממנו הנחת מפל"ק ובאחד משלבי החקירות הוציא אחד מחוקריו מכיסו אקדח טעון ואיים עליו ואמר לו: צעצוע קטן זה פעל על אנשים רבים כי ישנו את דעותיהם, אך הרבי לא זע ולא חת וענה בקור רוח: צעצוע קטן כזה לעול להפחיד רק אדם שיש לו אלוהים רבים ועולם אחד, אולם לי יש א-ל אחד ושני עולמות, וצעצוע כזה אינו יכול להפחידני!

הטעם שעל שבועת שוא לא מתנקה ע"י תשובה

כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא (ז. ח.) שאל הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן הנה דבר פלא הוא, ששבועת שוא היא העבירה היחידה בתורה עליה כתוב כי לא ינקה ה', ומפני מה משונה עבירה זו מכל עבירות שבתורה שמנוקות ע"י תשובה? וענה ואמר בדרך צחות: אם אדם אוכל טריפות למשל ונכתב בספר הזכרונות שאכל טריפות כשעושה תשובה מוחקים כל מה שנכתב על עונו זה, עד שלא ניכר כלל, אך כשנכתב בספר שנשבע בשם ה' לשוא אע"פ שעושה תשובה אי אפשר למחוק את כל הנכתב יען כי אסור למחוק השם ונשארים סימני החטא וזהו כי לא ינקה.

השומר שבת פרנסתו מובטחת

יוום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה (ט. כ.) מסופר על הרה"ק רבי ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א, נפגע בא אליו סוחר אחד והתאונן שהוא מנהל חנות ואינה מכניסה לו כדי פרנסתו. הבין הרבי דבר מתוך דבר, שהלה נכשל ופותח את בית מסחרו בשבת, אמר לו, אם אתה מסכים לצרפני בלא מעות כשותף בחלק של חמשה עשר אחוזים מהעסק, פרנסתך תהיה בטוחה. הסכים האיש ברצון רב, ומיד כתבו שטר שותפות ביניהם כדון. אחר הדברים האלה אמר לו הרבי, מאחר שכעת שייך לי החלק השביעי של עסקך, הייתי בורר לעצמי לחלקי את יום השבת, הרווחים של יום זה יהיו שלי, והרווחים של ששת ימי המעשה שלך, אני דורש אפוא שתסגור את החנות ביום שלי יום השבת, ואז תצליח בשאר הימים. שמע האיש לדבריו ומני אז שרתה הברכה בעסקיו.

איך אפשר לגנוב והלא כתוב בתורה "לא תגנוב"

סיפר הרה"ק השפת אמת זיע"א כי בעת שבא פעם ראשונה לקאצק ראה שכל עניני הבית היו מתנהגים שלא ע"פ סדר ובלי השגחה, ועי"ז היו חסרים שם כמה וכמה דברים מחפצי הבית שהיו שכיחים שם גנבים ששלחו ידם לגנוב אחרי שאין משגיח עליהם, וראה איך שהמשמש ר' פייבל צעק אל הרבנית שתמהה על פשר הגניבות, ולמה לא יגנובו אחרי שהכל פתוח והכל הפקר ללא השגחה! ע"כ אין פלא שגונבים מכאן. יהי כי שמע זאת הרה"ק מקאצק איך שאומר ולמה לא יגנובו, מיד צווח בקול גדול, פייבל, הלא כתוב "לא תגנוב", ואיך אתה אומר שאפשר לגנוב, וסיים השפת אמת כי בשמעו קולו של הקאצק רבי היה חדר בו רגש היראה כ"כ עד שהיה דומה לו כי אכן אין באפשרות בשום אופן במציאות לגנוב אחרי שכתוב "לא תגנוב".

(שיח שרפי קודש)

'ואהבת לרעך כמוך' של גנב

לא תגנובו (ג. כ.) מסופר על הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א, שהיו בידו עשרה רובלים, והלך והטמינם בתוך חומש בפרשת יתרו ליד הפסוק 'לא תגנובו'. בא גנב ערמומי אחד, הוציא את הכסף וחזר והניח רק חמשה רובלים ליד הכתוב 'ואהבת לרעך כמוך'. שכבישק רבי זושא לקח את הכסף, חיפש במקום שהניח ולא מצא, הוסיף לחפש הלאה ומצא חמשה רובלים ליד הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך', ענה ואמר הצדיק: כמה קדושים

הם ישראל וכמה שפל הוא זושא, אם יש לזושא עשרה רובלים לקחם כולם לעצמו, ויהודי זה כשבא סכום זה לידו נוטל רק חציו וחצי השני מניח לזושא כדי לקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך'.

ועמך כולם צדיקים?

פעם כשעבר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א את הפאליש [פרויד] של ביהמ"ד, ובאותה שעה הסבו שם קבוצת חסידים והיו שותים לחיים, ועסקו בסיפורי צדיקים, וסופר שם אודות הרה"ק מ'בארני' זיע"א, שהיה קורא לכל אדם בשם 'צדיק', ותדיר היה מלמד זכות על עוברי עבירה, והנה הרה"ק ר' פייביש מ'בארני' היה ידוע שחי בצער עניות גדולה, פעם הביא לו עשיר אחד מחסידיו כובע משי חדש, והיה חשוב אצלו מאוד, ושמר את הכובע תמיד שלא יגנבוהו כי היו שכחים הגנבים בחצירו. לא עברו ימים רבים עד שאכן גנבו את הכובע, וכשנכנס אליו אותו חסיד שהעניק לו את הכובע, הצטדק הרה"ק וסיפר לו העובדא שכנראה בא 'צדיק' אחד שמסתמא לא היה לו כובע ללבוש, ולקח את הכובע החדש שקנית עוברי. מששמע החסיד הדבר חרה לו הטיב ואמר, וכי אתם עוד קוראים לאותו גנב 'צדיק'? השיב לו הרבי ודאי שהוא 'צדיק', נעמך לא היה לו מה ללבוש על ראשו, אמר לו החסיד באירוניה: אדרבה, אולי תאמרו לי גם איזה היתר שיותר לי לגנוב מה שחסר לי?! הרי בתורה הק' כתוב לא תגנוב, ואתם קוראים לו 'צדיק', שתק הק' מ'בארני' והתעמק ברעיונו הק', אח"כ פתח ואמר לו: מה אעשה הרי בכל זאת הוא 'צדיק', כי בפירוש נאמר 'ועמך כולם צדיקים', הרי שאין מנוס מלקרוא לו 'צדיק'! (לפי גו"א אמה) מוטב שאומר עליו שהוא 'צדיק' כמ"ש בפסוק, ויהיה הקושיא עליו למה הוא גנוב, מאשר אומר שאינו צדיק ויהיה ח"ו קושיא על הפסוק שכותב 'ועמך כולם צדיקים'.

(כתבי הרה"ק רמ"א פישמן)

מדוע היו צריכים לראות את הקולות

וכל העם רואים את הקולות (כ. טו) כבר בילדותו ניכר בו בצדיק רבי יצחק מאיר מנור בעל החידושי הרי"ם, שנועד לגדולות, מתמיד וחרף היה, ולמדני עירו אהבו להשתעשע עמו בלימוד. אמרו נא לי - שאלו פעם אחד מן המלמדים, מדוע נאמר במתן תורה "וכל העם רואים את הקולות" וכי לא היה די אם ישמעו את הקולות? מה צורך יש בראיה? תאר לך - ענה הילד - אם לא היו רואים את הקולות, היו טוענים כל הגנבים כי הקב"ה אמר לו תגנובו ב' [תגנובו] במקום לא תגנובו, וא"כ היה נמוק ח"ו איסור גניבה, משי"כ עשה הקב"ה נס, וכל העם גם שמעו וגם ראו את הקולות, ועכשיו אין מקום לטענות ומענות.

(קראת לשבת דונג)

גדרים וסייגים עיצה כנגד כשלונות

וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק (כ. טו) בספד"ק אוהב ישראל מהרה"ק מאפטא זיע"א מבאר הפסוק: 'וירא העם', שבני ישראל כשראו שקבלו על עצמם את התורה והתרי"ג מצוות, וגם לרבות מצוות דרבנן, וראו שיש בתורה הק' ריבוי פרטים, וריבוי דקדוקי הלכה במצוות, על ידי כן 'וינעו', שבאו ליד פחד ורעדה, כיצד יוכלו לקיים את כל המצוות, ובפרט בנוגע למצוות לא תעשה, ומצאו להם עצה, 'ויעמדו מרחוק', שהעמידו להם הרחקות, גדרים וסייגים, לשמירה שלא יכשלו חלילה ב'לא תעשה' ויקיימו כל המצוות. ועוד מרומז בפסוק זה, 'וירא העם וינעו', כשהאדם רואה שאין הוא עומד יציב על מעמדו, אלא מתנועע, דהיינו שלפעמים הוא נכשל ר"ל כשכא ליד ניסיון, העצה היא, 'ויעמדו מרחוק', שיעשה לו הרחקות, גדרים וסייגים, וזה והשמירה שיוכל לשמור עצמו על ידי קדש עצמך במותר לך, וכמו שאיתא בספרים הק', יש לאדם לפרוש משבעים שערי היתר, כדי שלא יכשל חלילה בשער אחד איסור, 'קדש עצמך במותר לך' הוא גדר וסייג שלא יבא ליד איסור.

נכספה וגם כלתה נפשי

דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו א' פן נמות (טו) סיפר כ"ק האדמו"ר הרש"ז מסלונים זצוק"ל כי

הרה"ק רבי משה מקברין זיע"א שאל בתמיהה גדולה והרעיש עולמות, איך יתכן שבני ישראל שהיו בזמן מתן תורה בני דור דעה מצד עצמם והיו במדרגה גבוהה מאד, והנה אחרי מעמד קדוש ושגב של 'עשרת הדברות' אמרו בפחד "פן נמות" הלאו כל תשוקתו של יהודי ושאיפת חייו לזכות לשמוע את קול ה' ולהגיע לכלול הנפש אליו ית', ומה פחדו ויראו פן ימותו! ובתוך כדי דבריו הק' נתעלף מרן זיע"א ואחר שהשיבו את רוחו תירץ ואמר שפחדם היה פן נמות ולא יוכלו לקיים את התורה והמצוות, וחטו מלהפסיד את עבודת ה' בעוה"ז.

(תחיבות שלום)

הדרך להתגברות על היצר הרע

ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים (כ. יח). מרן הרה"ק האדמו"ר רבי מנחם נחום משטפנשט דיבר בקדושה בעניני עבודת השי"ת, ואמר שיש ב' דרכים לעבודת הבורא ית"ש, הדרך הא' שיעבוד את הבורא ב'אתגליא', היינו שכל מעשיו הטובים הם באתגליא, וכ"א שומע רואה מעשיו הטובים, ויש ג"כ דרך שיעבוד השי"ת ב'אתכסיא' מאד, ואין איש יודע אתו עד מה, והחילוק שבין ב' הדרכים הוא כך, כשיעבוד השי"ת באתגליא היינו כשירצה לעשות מצוה, למשל כאשר מעניק לעני בגד טוב ללבוש אזי אומר בפיו 'הריני הולך ליתן הצדקה לעני', ואז שומע היצה"ר הדבור שלו ואינו מניחו לעשות המצוה ומסבב כל הסיבות ו'הופך עולמות' העיקר שימנע ממנו לעשות המצוה בפועל, לבל יוכל לתת הצדקה, אולם, כאשר האדם עובד השי"ת ב'אתכסיא', היינו שאינו מדבר בפיו קודם עשיית המצוה שרוצה לעשות המצוה, רק הוא אצלו במחשבה וברעיונו שרוצה לתת מלבוש לעני אזי אין היצה"ר יודע מזה ואין לו שום מניעה לבצע בפועל את המצוה.

וכל זאת, כי היצר הרע אע"פ שנקרא מלאך קדוש, עם זאת המלאך אינו יודע מחשבות, ע"כ אינו עושה לו שום מניעה, ובמצא שיוכל הנאדם להוציא מחשבנתו לפועל, ואפילו כשהוא פועל פעולות בפועל, כגון שהולך לביתו ולוקח המלבוש ליתן לעני אין היצה"ר יכול למנוע ממנו באותו הרגע, מזמן הלקיחה עד שיתן המלבוש להעני כי אינו אלא זמן קצר כרגע ממש.

ע"כ העצה לזה שיעבוד אדם השי"ת רק באתכסיא, ואז לא יוכל היצר הרע לעשות לו שום מניעה, ויוכל האדם להוציא מחשבנתו הטובה לפועל בלי שום מניעת היצה"ר. ובוה יובן מה שאחו"ל, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ (קידושין מ. א) ומן התימה שחז"ל יתנו עצה לאיש איך שיוכל לעשות מה שלבו חפץ. אלא כמו שאמרנו, שדברי חז"ל מכוונים לאיש שחפץ לעשות מצוה, וירא שהיצה"ר לא יניחנו לעשותו המצוה, וזהו פירוש, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ואינו מניחו לעשות המצוה, שהוא רוצה לעשות, ונתנו לו עצה להכ' שילך למקום שאין מכירים אותו' פי' שיעבוד להש"ת באתכסיא, היינו במחשבה לבל יוציא מפיו מה שהוא רוצה לעשות המצוה וילבש שחורים היינו ג"כ בחי' אתכסיא כנ"ל, והיצה"ר כאמור אינו יודע מחשבות אדם, ואז יוכל האדם לעשותו מה שלבו חפץ באמת לעבוד השי"ת בלי שום מניעה כלל.

(אמונת אמת - שטפנשט)

זהירות מטיפוס מהר לגובה

ולא תעלה במעלות על מזבחי (כ. כג) לפעמים נראה דבר תמוה שאנשים מהם ת"ח ועובדי השם פתאום נופלים ברוחם ואף יש כאלו השוקעים במרה שחורה ח"ו, והסביר מרן הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא את הסיבה לכך, שאדם צריך מאוד להזהר מלמהר ולעלות ולטפס בסולם המדרגות ללא שגורמם משמים לכך, אלא צריך ללכת מדרגה אחר מדרגה אט אט, עד שיגיע לתכלית העבודה הנרצה, כי אם יזנק במהירות בסולם המדרגות וישאף למהר אל ה', סופו שיפול וישקע במ"ש וכדו"ר ר"ל. וזה מרומז בפסוק 'ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוותך עליו' וכן הוא מאמר הכתוב ואל יחרסו לעלות אל ה', ה' יתברך יצילנו מכל רע.

(אוהב ישראל - אפטא)

עומק הבאר

עיונים בפרשת השבוע
מהרה"ג יהודה שלפוברוסקי שליט"א
מרבני לומדי בית מדרשינו ב"ב

בענין מצות כיבוד אב ואם בדיבור

הפתחים, אכן בלשון המכילתא אי"ז מתיישב כ"כ, ויש ליישב, ובעיקר ביאור דבר זה שצריך להשתדל בכיבוד א"א אף אם משום כן יצטרך לחזר על הפתחים אף דבשאר מצות אין הדין כן, ע"י ביורש הורי (פ"א סק"ב) שהאריך בזה.

עוד בענין כיבוד בדיבור, ומה אופניו בזה, וכן חובת כיבוד במחשבה

והנה איתא בגמ' (קידו ל"א) ש' מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו בריחיים ומביאו לחיי העוה"ב, ופרש"י וז"ל שמכבדו בדברו דברים טובים וניחומים, והמלאכה מטיל עליו בלשון רכה, מראה לו צורך השעה שאינו יכולין להתפרנס אלא ביגיעה זו, ע"ש ברש"י שהביא מעשה מהירושלמי בזה. וחזינן גדול חיוב הכיבוד בדבור, וחשיבותו אף דכאן אינו הכבוד בדיבור הרגיל, דכאן הוא לדאוג באופן של כבוד ולא באופן של צער ודוק, (ע"פ ס' יושר הורי).

נכתוב בקצרה (מכאן מקום) עוד כמה אופנים שייכים לכיבוד בדיבור.

(א) בגמ' (בבבא קט"ו) איתא 'לא חציף איניש לשויה לאבה שליח', וצריך מאד לזהר בזה, ע"י יושר הורי פרטי הדינים בזה.

(ב) בענין אם אפשר לדבר לאביו בלשון נוכח, יש שכתבו דאין בזה חסרון כבוד, ע"י ערוך השולחן ויושר הורי, ואכ"מ ל.

(ג) יש חיוב להקדים שלום לאביו ואמו, כדחזינן דמות' (במסנ) להפסיק לצורך זה באמצע ק"ש.

(ד) האופנים המבוארים בגמ', תולדות בזכות אביו, ולאח"מ לומר הכ"מ חללה"ה.

(ה) להתפלל על אביו ואמו.

(ו) למנוע ביונין אביו ולמחות על כבודו ע"י דיבור, וע"ע בחרדים ובחיי אדם שיש חובת כיבוד אב גם במחשבה, ועיין ב'יושר הורי' שהאריך בזה.

דבריי המכילתא שפשטות כונת הכיבוד שנקרא הוא על כיבוד בדיבור

במכילתא (בפרשתנו) איתא בזה"ל: כבד את אביך ואת אמך שומע אני בדברים, ת"ל כבד את ה' מהונך, מה כבוד האמור להלן בממוך, אף כאן במאכל ובמשתה ובכסות נקיה (ע"פ גירסת הגר"א). ומבואר במכילתא דפשטו של מקרא של כיבוד אב ואם, הוא כיבוד בדברים, וכמש"כ בחרדים (פ"ד מ"ע תתלו"ת בדיבור) דהיינו שידבר להם בנחת, בלשון רכה וכבוד ואדנות כמדבר למלך, [ויחנך דברמב"ם (ס"ה) מצוה י"א] שמע דדין זה נכלל בכלל מורא ג"כ, דזה לשון הרמב"ם שם: שיתנהג עמהם כמנהג מי שהוא ירא ממנו שיענישוהו כמו המלך ויך עמהם כדרך שילך עם מי שיפחד ממנו וכו' (ע"ל), ויש לציין דכבוד דברים הוא לא רק באב ואם אלא גם בוקר או חכם, וכמש"כ הח"ח (פתחה ע"ש ח"ח) שאם מגנה אותם בפניהם עובר על 'והדרת פני זקן', שהיהוד הוא כיבוד דברים, דהיינו לדבר לו בדרך כבוד ואדנות, ובמקום שמגנהו בודאי אינו מהדרו ע"כ, ואם בכלל 'והדרת' של זקן הוא לכבוד דברים, כ"ש דככלל הכיבוד אב ואם (שהוא כולל הרבה יותר וחמור הרבה יותר), הוא לכבוד דברים. ובח"ח (שם ע"ה *) כ' דככלל לשה"י על אביו ועל אמו עובר במצות עשה דכיבוד א"א, מלבד שעובר על 'ארור מקלה אביו ואמו' ודוק.

ביאור סוגיית כיבוד בגמ', שכיבוד בדיבור הוא פשוט טפי מכיבוד במעשה

והנה בגמ' (קידושין ל"א) מצינו חובת כיבוד בדיבור כך: ת"ר מכבדו בחייו ומכבדו במותו, בחייו כיצד, הנשמע דבר אביו למקום [פרש"י: אם מפיך באשיו המקום שמכבדים אביו לחלוק לו כבוד], לא יאמר שלחוני בשביל עצמי וכו', אלא כולוהו בשביל אבא ע"כ וזהו כיבוד ע"י דיבור, שחולו הכבוד באביו, שהם מכבדים בצדו אביו, וכן איתא התם כיבוד בדברים לאחר מיתה, שאם היה אומר דבר שמועה מפיך, לא יאמר כך אמר אבא, אלא יאמר כך אמר אבא, וכן איתא התם אחר"כ עוד אופן של כיבוד ע"י דיבור שחכם הורש שאינו אינו אומר שמו של אביו, אלא אומר כך אמר אבא מורי, ואח"כ איתא התם ת"ר איהו מורא ואיהו כיבוד וכו' כיבוד מאכילו משקהו וכו', ויש להתבונן כמה דברים, א', מדוע הקדימה הגמ' דיני כיבוד בדיבור לדיני כיבוד במעשה, ב', מדוע בברייתא של איהו כיבוד, לא תנן אלא אופני כיבוד שע"י מעשה ולא אופני דיבור שע"י דיבור. ג', מדוע כשהגמ' אומרת אופני כבוד ע"י דיבור, הגמ' נוקטת דלא שכיח כ"כ, כמו שלחוני בשביל אבא וכו', או שמוכזר דבר שמועה מפיך, ולא תנן אופני כיבוד בדיבור היותר מצויים, והוא כמש"ת לעיל בדברי החרדים, שצריך לדבר אל האב בדרך כבוד ואדנות כמדבר למלך.

וליישב כל זה י"ל [ע"י בס' 'יושר הורי' להגר"י הכהן פרפורט שליט"א שנתבאר עיקר הדין, ויש עוד הוספת בזה], דבאמת כיון דפשטיה דקרא דכבד את אביך ואת אמך הוא כיבוד בדיבור, וכדלעיל במכילתא, לכן נקטה קודם את אופני הכיבוד בדברים, ומה שנקטו דוקא אופנים אלו, משום דהאופן הפשוט שלדבר אליו בדרך כבוד הוא מילתא דפשיטא, שהוא עיקר הכבוד האמור בקרא, ובברייתא נתבאר עוד אופנים הנכללים בכלל מצות הכיבוד, והוא לשמשו, במאכל ובמשתה ובשאר דברים, אבל כל זה הם 'עוד' אופנים לקיים מצות הכיבוד, אבל עיקר מצות הכיבוד הוא לכבוד בדברים וכו', ומה"ט גם לא נתפרש ברמב"ם בזה ע"י אופני כיבוד בדברים כמש"כ החרדים, [אלא רק את האופנים שנתבארו בגמ'] משום שהם מילתא דפשיטא, והאופני כיבוד בדיבור שנתבארו בגמ' הם לא כ"כ מילתא דפשיטא כיון דאיידי בשלא בפניו, ובעיקר הקושיה מדוע הקדימו בגמ' דיני הכיבוד בדיבור לדיני הכיבוד במעשה, י"ל עפ"ד רבינו יונה (שע"ת ש"ג ס"ז) וז"ל: התבונן וראה, עוון השלון וכבוד פשעו, כי המקלל אביו ואמו נעשו חמור מן המכה, כי משפט המקלל בסקילה שהוא החמורה במיתות ב"ה, והמכה במשפט בנתק עכ"ל, וכשם שביטול כיבוד אב בדיבור חמור מביטול במעשה, כך קיום המצוה של כיבוד בדיבור גדול מכיבוד במעשה. (כ"כ בס' יושר הורי). ועי"ל בביאור מה שהקדימו בגמ' כיבוד בדיבור לכיבוד במעשה, משום שאמרו ש' מכבדו בחייו מכבדו במוות', לכן נקטו כיבוד בדיבור משום שכיבוד שלאחר מיתה שייך יותר בדיבור, ובברייתא שאח"כ 'איהו מורא ואיהו כיבוד וכו', נקטו בדברים ששייכים רק מחיים [א] בעיקר מחיים]. והנה בעיקר הקושיה מדוע לא תנן בברייתא דאיהו כבוד גם כיבוד בדיבור, הנה ברמב"ם (בפי"ח) כ' שכל

הדברים שהוזכרו בברייתא לא עומד במקומו וכו' הם רק דוגמאות, וכ"כ המאירי שיש עוד הרבה דיני כבוד, ולפ"ז ל"ק כ"כ מדוע לא תנאי כיבוד בדיבור.

בדבריי המהר"ל דלא תנן אלא דברים שהם רק כבוד או רק מורא

ובעיקר הקושיה מדוע לא אמרו בגמ' גבי איהו כבוד, גם את האופני כיבוד שבדיבור, יש לתרץ עוד ע"פ דברי המהר"ל בגור אריה (פר' קדושים ע"פ איש אמו ואביו תיראו) שהקשה שם מדוע אמרו דאשה אין סיפק בידה, [ולכן כתיב 'איש' אמו ואביו תיראו], הרי הפסוק איירי במורא, ומורא היא יכולה לקיים גם בהיותה נשואה דהיינו לא יושב במקומו לא סותר את דבריו וכו', ותירץ דאיידי באופן שהאב אומר לה לעשות איהו דבר דחייבת בקולו, ותירץ דהגמ' מורא, והאשה אינה יכולה לקיים דברשות בעלה עומדת, ומיירי דהבעל צריך אותה באותה שעה, [וכן ת"י וקני תקן המקנה בקדושים]. והוסיף המהר"ל לבאר אמאי לא אמרו בגמ' בכלל איהו מורא גם שצריך לשמוע בקולו, ותירץ דהגמ' נקטה רק אופנים שהם רק כיבוד או רק מורא, אבל לעולם משכחת לה גוונא שיש בו כבוד ומורא ביחה, וכגון שהאב אומר לבנו לעשות לו דבר פלוני והוא אינו עושה, הוא עובר גם על כבוד וגם על מורא עכ"ל. ולפ"ז נראה לתרץ מדוע גם לא תנאי איהו כבוד את אופני כיבוד בדיבור, כיון שהם שייכים גם למורא, וכמש"כ החרדים שצריך לדבר אליהם כדרך שהוא מדבר אל המלך [ע"י לעיל לשון הרמב"ם בסנה"א], וא"כ זה גם כבוד וגם מורא, ולכן לא קתני לה.

ובדבריי המהר"ל הנ"ל היה נראה לתרץ גם אמאי לא קתני בברייתא דאיהו מורא גם את הדין שאסור לקרוא לאביו בשמו, דמפרש בשו"ע דהוא מדין מורא, וי"ל עפ"ד המהר"ל כיון שהוא גם כבוד כמה שקורא לאביו 'אבא', [שהוא גם לשון כבוד], ולכן לא קתני לה. וכמ"כ על דרך זה י"ל אמאי לא קתני גם בברייתא זו את הדין שצריך לקום מפני אביו, דהרי בגמ' מבואר דיש בזה גם קיום של מורא, וכדאיתא (קידו ל"ג) כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע וכו' שנא' 'וטוב לא היה לרשע אשר איננו ירא מלפני האלקים', מורא זו אמו יודע מהו, כשהוא אומר ויראת מאלקך הרי 'מורא זו קימה', הרי מבואר דבעמידה לפני רבו יש קיום של מורא, וא"כ י"ל דה"ה בעמידה מפני אביו יש קיום של מורא, ולכן לא הוזכרו את זה בברייתא, כיון דזה גם מורא וגם כיבוד. (וכ"כ ב'יושר הורי' ס"ז סק"א).

ביאור המכילתא דחייב כבוד או"א הוא אף בממוז

הובא לעיל דברי המכילתא דיש חיוב כיבוד לא רק בדברים, אלא גם בממוז, וכדילפי' מגו"ש מכבד את ה' מהונך, וצ"ב למ"ד כיבוד אב משל אב והכי קי"ל, דהיינו שאין הבן צריך להוציא הצאות משלו על כיבוד אב, א"כ מה הכונה דכיבוד הוא גם בממוז, אלא הביאור בזה הנהג איתא בירושלמי (פאה פ"א ה"א) גדול כבוד א"א שהקב"ה העדיף יותר מכבודו, דאילו בהקב"ה כתיב כבד את ה' מהונך, אם יש לך נכסים, אבל אם אין לך נכסים לא, ואילו בכיבוד א"א לא כתיב מהונך ואפי' אתה מחזור על הפתחים, וביארו הרא"ש והר"ן (קידושין ל"א) את דברי הירושלמי וז"ל: דהא דקא אמרינן אפי' מחזור על הפתחים, לא שייכבדוהו משלו, והוא חוזר על הפתחים, דהא קי"ל משל אב, אלא בגופו על הפתחים, ובטל ממלאכתו, ומתוך כך צריך לחזור על הפתחים עכ"ל, וכ"ה בפירוש הר"ש (פאה ס"ט). ובזו"ר מדברי הרא"ש והר"ן לרמ"ד משל בן מתפרש הירושלמי כפשוטו דמחויב ליתן כל אשר לו כדי לכבדו, ואפי' דע"י יצטרך לחזור על הפתחים, ולמ"ד משל א מחויב לטרוח בגופו אפי' דע"י מתלבט ממלאכתו, ויגיע למצב שיצטרך לחזור על הפתחים לפרנסתו. וכן נפקט בטור ושו"ע (פ"י ר"מ ס"ה). וא"כ כמ"כ יש לפרש דברי המכילתא דמה דחייב לכבד את אביו בממוז, היינו אפי' ע"י כיבוד א"א הוא יתבטל ממלאכתו ויצטרך אפי' לחזור על

בשדה השמיטה

פנינים מתוך שיעורי השבועי של הרה"ג
אברהם יעקב סלמון שליט"א

הנה יש שייכות בין פרשתינו - מעמד הר סיני לבין שמיטה, הנהגה אמרו חז"ל (ויק"ר א) עה"פ ברכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו לשמוע בקולו דברו (התלים ק"א), כמה הכתוב מדבר, א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד, שמא לשאר ימות השנה, שהוא רואה את שדהו וזכרמו כשהם בורים [-שאינו זורעים] וכל הרוצה לזקוק את הפירות, והוא משלם ארנונה [-מס] והוא שותק, יש לך גבור גדול מזה, עושי דברו, ר' הונא בשם ר' אחא אמר בישראל שעמדו לפני הר סיני הכתוב מדבר שהקימו עשיה לשמיעה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, וכע"ז בתנחומא שם, [ישם נוסף על גבורת שומרי שביעית איהו גבור 'הכובש את צירן', ובגמ' בשבת (פ"ג) ג"כ איתא על מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע שזה כהמלאכים שהם גבורי כח וכו' ע"ש].

ויש לבאר השייכות בין הדברים, ששניהם נקראו בלשון גבורה, ומה ענין שמיטה אצל הר סיני.

המתבונן יראה שבשניהם רואים את כח הגבורה של ישראל להתעלות מעל הטבע הפשוט, ולכבוש את היצר, דבשביעית אדם שנה שלמה מוכיר את שדהו, וכל הרוצה לאכול מפירותיו אכילת הפירות, ואף לבי' דמותו, מ"ם אין חיוב להתחייק להם טובתו, והוא גבורה גדולה שאדם מוותר על חלקו ועמלו במשך שנה שלמה. וכמ"כ מצינו בחינת גבורה בהר סיני, שהיו מוכנים לקבל ע"ע בתום לב את התורה בלא לדרוש להקדור מה כתיב בה, וזהו ג"כ היפך הטבע ולזאת יקרא גבור, ונמצא שבשני דברים אלו אנו רואים גבורת ישראל למען לעשות צדון אבינו שבשמים, ואולי גם לכן בר"פ בהר דוקא שמיטה נבחרה לסמכה להר סיני, ללמד על כל המצות שנאמרו כללותיהם ופרטותיהם מסיני. (ע"פ הקדמה לספר שבילי ורעים).

סגולת מלכים

ילקוט סגולות לימי השנה מלוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים מתוך מפעל "סגולות מלכים" (כ"ה) הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא כשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי וחודשי השנה דבר יום ביומו מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א רב דקהל שטפנשט

סגולת לימוד הלכות שבת זכור את יום השבת לקדשו (כ, ה)

לימוד הלכות שבת בשבת

ויקהל משה. רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנייהם רבבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולקנוס בבתי מדרשות ללמוד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלם בין בני.

(ילקוט שמעוני שמות רמז תח)

לימוד הלכות שבת לפני שבת

מצוה לשנות ארבעים מלאכות חסר אחת, כדי שלא ישכח איזה מלאכה אסורה, כמו שיש לדרוש במעשה מועדים לפני המועדים, כך בענין שבת - לפניו.

(ספר חסידים סימן קנ"ד)

בשבת קודש בעלות המנחה

ובשבת קודש בעלות המנחה יסקנו בהל' שבת כי הלכתא רבתא לשבתא ובקל יכול האדם ליכשל בה ח"ו אפילו באיסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה ושגגת תלמוד עולה זדון ח"ו, ואצ"ל באיסורי דברי סופרים שרבו כמו רבו למעלה, ובפרט באיסורי מוקצה דשכיחי טובא וחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, כמ"ש רז"ל שכל העובר על דברי חכמים אפילו באיסור קל של דבריהם כמו האוכל קודם תפלת ערבית וכה"ג חייב מיתה כעובר על חמורות שבתורה וכל יחיד אל פירוש עצמו מן הציבור אפילו ללמוד ענין אחר כ"א בדבר שהציבור עסקין בו.

(ספר התניא אגרת הקודש פרק כג)

סגולה לריבוי השפע

נוכל ללמוד על מעלת הלימוד וסגולתו כהנהגה לשבת, וזה לשונו שם על הפסוק (שמות טז, כג) "הוא אשר דבר ה' שבתו שבת קודש" - "איתא בספרים, כשם שההנהגה לשבת מביא ברכה והשפעה, כך הלימוד בעניני שבת ובמסכת שבת מביא השפעה יתירה, ומצינו (עבודה זרה ה, א) הדקב"ה עוסק בכל יום שלש שעות בתורה, ועסק אז בזמן לקיטת המן שהי' בבוקר - בעניני מסכת שבת, ועל ידי זה נתרבה המן, וזה שאמר משה 'הוא אשר דיבר ה' שבתו שבת קודש', יען שהקב"ה דיבר בהלכות 'שבתו שבת קודש' לכן היה בו ברכה ונתרבה.

(תורת משה פרשת בשלח)

ללמוד הלכות שבת שקול כללמוד בכל המצות

ובחרתי להדפיס תחלה בהלכות שבת. יען שבש"ס סוטה (לז, א) שכל מצוה ומצוה נכרתו עליה ארבעה בריתות - ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ומבואר שללמוד וללמד הוא מחלקי המצוה, ומובן, שכשם ששמירת שבת שקול ככל המצות, כן ללמוד וללמד בהלכות שבת שקול כללמוד וללמד בכל המצות.

(אגלי טל הקדמה)

סגולה לזכירת הלימוד

מ'דערציילט אז איינער איז געקומען צום שטעפענישטער רבי זי"ע און האט געבעטן א ברכה און א עצה אויף זכרון ער זאל געדענקען זיין לערנען האט דער שטעפענישטער רבי איהם געזאגט ער זאל זעהן צו לערנען הלכות שבת און זיין זיך אין די אלע הלכות, און ער האט אויסגעפירט א ס' שטייט אזוי אין די זמירות פון שבת 'זכרו תורת משה במצוות שבת גרוסה' דורך דעם וואס מאיז גורס אין מ'לערט מצות שבת די אלע הלכות פון שבת איז זכרו תורת משה, וועט מען געדייקען דאס לערען, שבת איז בכלל א זמן פון זכירה זכר למעשה בראשית זכר ליציאת מצרים.

דאס איז שלום זכור מלשון זכירה מ'איז מנחם דאס קינד און מ'זאגט איהם אז דורך שבת לערען הלכות שבת און מקיים זיין מצות שבת וועט ער קענען געדענק די תורה ודאס ער וועט לערען און ער וועט שוין נישט פארגעסן. בתרגום: פעם הביע אחד להרה"ק אדמו"ר הזקן משטפנשט זי"ע וביקש ממנו ברכה ועצה לזכרון, שיוזכר את תלמודו, והשיב לו הרה"ק שיהיה זהיר ללמוד הלכות שבת ולהיות זהיר בשמירת הלכות שבת, וביאר שזהו מה שאומרים בזמירות שבת (ומר כל מקדש) 'זכרו תורת משה במצוות שבת גרוסה', שעל ידי מה שגורסים מצוות שבת והלכותיה, על ידי כן 'זכרו תורת משה', על ידי כן יזכרו את תלמודו. ובכללות הענין של שבת הוא ענין של זכרון, שהוא זכר למעשה בראשית זכר ליציאת מצרים. וזהו הענין של "שלום זכר", זכר מלשון זכירה, בשעת השלום זכר מנחמים את הרך הנולד ואומרים לו שעל ידי השבת, על ידי לימוד הלכות שבת וקיום מצות השבת יזכור את תלמודו ולא ישכח ממנו מה שלמד.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א מביאן שלום זכר ליל שב"ק ויצא תשס"ה) *

זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה, איש אחד בא להרה"ק האמרי ברוך זצ"ל והתלונן לפניו ששוכח כל מה שלמד, א"ל הרה"ק לכה איעצך שקוד על מסכת והלכות שבת וזה סגולה לא לשכוח למודו, וזה מרומז בזמור זה 'זכרו תורת משה' היינו סגולה לזכרון 'במצות שבת גרוסה' ללמוד הלכות ומצות שבת.

(אמרי ברוך)

מי שלא לומד הלכות שבת עובר על רוב איסורי דאורייתא ודרבנן

כל איש ישראל אשר איננו בקי בהלכות שבת מרישא לסיפא, לא יכונה אצלי בכלל איש השלם, או ווי, איך מצפים ומיילחים לגאולה, ואלמלי שמרו ישראל שתי שבתות היו נגאלים (שבת ק"ח ע"ב), והגאולה תלויה בשמירת שבת, ואנחנו בעו"ה עוברים בחסרון ידיעה על רוב איסורי דאורייתא ודרבנן, והולך בדרך רוח נושבת ורוקק ברוח ורוח נושאת ררוק, עובר משום זורה, כדומה כהנהגה וכהנהגה איסורים רבים, וסיפר לי אחד מתלמידי, שהיה בעלזס, והיו יושבים בשבת בבסיבה וחם להם, ולקחו החלונות מתוך ציר שלהם והסירו משם, ותלמידי מחה וצחקו עליו, והוא איסור גמור איסור בנין וסתירה, ולכך חובה ללמוד הלכות שבת יום טוב, ושמירת שבת מקרבת הגאולה.

(יערות דבש ח"א דרוש יג)

לימוד כל הלכות שבת לפחות פעם בשנה

ועל ארבעה מה שאינם שואלים ודרושים בהלכות שבת מפי ספרים או מפי סופרים המה כשלו ונפלו בהרבה אסורי שבת ומחללין שבת גם בלא דעת כגון באסורי שבת ואסורי מוקצה ואסור צידה ואסור ברירה ואסור ליבון, וכן בענין חמיוס המאכל, ובפרט בשמחות וגיל רבה המכשלה, וצריכים מנהיגי הקהלות לעמוד בפרץ וכהנהגה רבות אשר מי שלא יבא לדרוש אלקי"ם גם כי יזקין לא ידע שיש איסור בדבר, וכבר כתב בספר החסידים שכשם שאמרו שואלין ודרושים בהלכות פסח כך חיובא רמיא לדרוש ולתור לדעת הלכות שבת ולעבור עליהם לפחות פעם א' בשנה, וחיובא רמיא על הדרשני לדרוש לעם את חוקי אלקי"ם ואת תורותיו ולשומעים ומקיימים יעם ועליהם תבא ברכת טוב.

(פלא יועץ ערך שבת)

לשמירת שבת לא יועיל מוסר אלא לימוד ההלכות

אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שימור שבת בכל פרטי העצה היעוצה לזה שיראה לזרז את עצמו ללמוד הלכות שבת ולחזור עליה תמיד כדי שידע האסור

והמוטר דאל"ה אפילו אם ילמוד כל ענינים המוסרים המזוהים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו וכדאיתא במדרש משיל לדעת חכמה ומוסר אם יש בידו של אדם חכמה הוא יכול ללמוד מוסר ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר, והכונה דאם הוא טועה בעיקר הענין שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה וה"נ בעניננו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר.

(משנה ברורה הקדמה לחלק א)

הטבע והמנהג של האדם, הוא מחייב שכחה לאדם בהלכות שבת

זכרת את ה' אלהיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, הנה נודע דאין אומרים לאדם תזכור אלא אם יש דבר שמשכיחו, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על פסוק זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו מדבר אחר שבא להשכיחו, ופירש מהרי"א ז"ל, הכונה, כי הטבע והמנהג של האדם, הוא מחייב שכחה לאדם בהלכות שבת, מפני שהאדם בכל ימי החול, הוא עוסק במלאכה, שנאסרת בט"ל מיני מלאכות ביום שבת, ומאחר שהוא מורגל בכך בכל ימי השבוע, הנה הטבע וההרגל ודאי יביאנו לידי שכחה ביום השביעי, ולכך צריך לעורר בקרבנו כח הזכרון להיות זוכר את השבת ופורש.

(בן איש חי שנה ראשונה פרשת עקב)

יום שבתו אין לשכוח ע"י לימוד הלכות שבת בימות החול

ועל פי זה יתבאר (ומר יום שבתו) יום שבתו אין לשכוח זכרו כריח הניחוח, כי על פי האמור מובן מאילוי כי מיום השבת נתחזקו כל הימים דהיינו כל הששת ימים, ועל כן ראוי להמשיך קדושת שבת לכל השבוע, והיינו על ידי זכירתו בכל יום כנועד, ויותר יתכן לעסוק בכל יום בהלכות שבת, והוי כמו שדרשו (מנחות ק"י ע"א) בפסוק (ויקרא ו, ב) זאת תורת העולה וכו'. והיינו יום שבתו אין לשכוח אף בימי החול, זכרו כריח הניחוח כאמור בזאת תורת העולה, והבן, ובפרט אם לומד בחינת לשמה המעולה המבואר בב"ח או"ח סי' מ"ז, והיינו על ידי שמכניס כל חיותו בהתורה ומדבק רוחניותו ברוחנית התורה, ואם כן משיב נפשו אל שורשה שהנשמות ישראל נחצבו מהתורה וזה שלימות הלימוד.

(ישמח משה פרשת בראשית)

ללא ידיעת הלכות שבת אי אפשר לזוז

בשם הר"ר בונים מפרשיסחא, זי"ע שאמר קודם שלמד הלכות שבת, אם עמד הי' ירא לישב, ואם ישב הי' ירא לעמוד. מתחמת אימת שבת עליי. שחשש שמא יש בזה חילול שבת ח"ו. והבן ודי בזה אזהרה למבין עד כמה צריכין להיות בקי בהלכות שבת.

(שיח שרפי קודש ערב שבת קודש אות כג)

סגולה לזיווג הגון

באחד השיחות ששח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עם בחור בא בשנים סיפר הלה לרבינו שהוא עוסק עתה בלימוד הלכות שבת, נענה לו רבינו שהדעת נותנת דלימוד הלכות שבת הוא סגולה למצוא זיווג הגון שיהיה אמרו חז"ל במדרש (כ"ר יא ח) דשבת היא בת זוגו של ישראל ובשכר שעוסק בבת זוגו של ישראל דהיינו בהלכות שבת יעזור השם יתברך שגם הוא ימצא את זיווגו בשעה טובה ומוצלחת, ואכן אחר זמן קצר מצא הלה את זיווגו בשעטמ"צ.

(מגן אבות באבוכסד 455 עמ' נג)

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקה שטפנישט

מצבת רבי מרדכי אריה אב"ד באנילה באהל ויז'ניץ בב"ב, לפי הוראת האמרי חיים נטמן בתוך האהל, קברו ממוקם בכניסה לאהל השני משמאל בצמוד לקברו של הרה"צ רבי מרדכי דוד השל מטריסק-שטפנישט יום היא"צ שלו כ"ג שבט

הגה"צ רבי מרדכי אריה הורוביץ זצ"ל אב"ד באנילוב-בוקובינא, רומניה נסתלק כ"ב שבט ומנו"כ בבית העלמין שומרי שבת ב"ב

ורבים מבני הנעורים יצאו לתרבות רעה. גדולי הדור ראו וחשוב לעודד את הבחורים חובשי בית המדרש. והציעו להוציא לאור קובץ מיוחד לחדושי תורה בשם "תפארת בחורים". יוכרו על סוגיא מסוימת שכל הבחורים בכל אתר יעסקו בה וישלחו מפרי חדושיהם להדפסה בקובץ הראשון. ועדה של תלמידי חכמים תחליט מה ראוי להדפסה. לקראת הקובץ השני יוכרו על סוגיא אחרת בה יעסקו כולם וכן הלאה. על ידי זה התגבר קנאת סופרים שמרבה חכמה.

רבי מרדכי אריה ראה ביוזמה זאת לכתובת והדפסת חידושי תורה ע"י הצעירים צעד גדול להגברת חשקם בעסק התורה ותריס הגנה בפני הרחוב הקלוקל, עם הוצאתו לאור של הרעיון הודיעו על התכנית בעתון היהדות הנאמנה "מחזיקי הדת" שיצא לאור בלוב, והציעו שיתכנסו בלוב כל המעוניינים לקדם את הרעיון. חלפו כמה חדשים ולא נעשה דבר. בלב הבחור מרדכי אריה הורוביץ בערה התשוקה לקדם את הרעיון הזה. הוא הבין שההצעה לכל המעוניינים

בשמחה אף השתתף האדמוה"ז מטשורטקוב. אביו שנסע לשבת שבע-ברכות לקחו עמו כאשר יום הבר מצוה שלו חל ביום ראשון, והנה בעת שהותם בהוסיאטין ביקש מהם הרה"ק ר' חיים מאוטניא חתנו של הרה"ק מבוהוש שיבואו להתפלל במנין שלו בבית אכסנייתו ביום ראשון. כך יצא שהרה"ק מאוטניא הניח לו בפעם הראשונה את התפלין של יד, ואביו הגאון הניח לו את התפלין של ראש.

כתבם על לוח ליבך

כבר מימי נעוריו החל לחדש חידושי תורה ולכתובם. בפנקס חדושי תורה שכתב אחרי השואה הוא מזכיר חידוש שחידש בטל ילדותו וכתבו בפנקס החידושים של אביו. "וכמדומה שזה החידוש הראשון שחידשתי". אחר כך כבר היה לו פנקס לחדושי תורה משל עצמו.

בתקופה ההיא היה המצב הרוחני קשה מאד. רוחות ההשכלה פשטו אז ברחוב היהודי ובזו לכל קודש.

רבי מרדכי אריה - 'דער באנילובער רוב' כפי שנקרא בפי כל, נולד ב"א בכסלו שנת תרמ"ב לאביו הגה"ח רבי אברהם יעקב הלוי הורוביץ זצ"ל, אב"ד פרוביז'נא, מגדולי הפוסקים בגליציה. בבית שבו היתה האווירה כולה ספוגה בתורה ויראת שמים גדל הנער והתחנך לתורה ויראה, כאשר אביו מעמיד לרשותו מלמד מיוחד שילמד עימו תורה. כשגדל מעט החל אביו להקדיש לו את זמנו ומרביץ בו תורה, ש"ס ופוסקים ומפתח את כשרונותיו הנעלים, בהיותו בן י"ב שנים, כבר החל ר' מרדכי אריה ללמוד שו"ע יורה-דעה, וכשלמד לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא היה הוגה בשו"ע עם ה"פרי מגדים", וכשעסק בלימודו לפלפולא היה לומד עם ה"כרתי ופלתי".

לקראת יום הבר-מצווה זכה הנער מרדכי אריה לנסוע לחצר הקודש בהוסיאטין, שם נחוגה שמחת הנישואין בבית הצדיקים כאשר הרה"ק רבי יעקב - ה"אהלי יעקב" בנו של הרה"ק ר' יצחק מבוהוש זצ"ל נשא את בתו הצדקנית של הרה"ק ר' ישראל מהוסיאטין זצ"ל, היה זה בשנת הסתלקותו של האדמוה"ז מהוסיאטין,

באר בשדה - שטפנישט

לכא לכובוה, היא העומדת בעוכרי המפעל הקדוש הזה. שכן אין לבני התורה כסף כדי לנסוע לכינוס זה. עמד ושלח מכתב ארוך לעתון "מחזיקי הדת" בו הוא מציע לותר על רעיון הכינוס, ולהתחיל בהחתמת מגויים לקובץ החדש.

בדרכי החסידות

בד בבד עם יגיעתו בתורה התנהג הנער בדרכי החסידות. עוד בילדותו לקחו אביו בנסיעותיו אל הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זצ"ל. בשנת תרנ"ג בהיותו בן י"א נסע בפעם הראשונה לטשורטקוב שהיתה סמוכה לפרוביזנא. מאז זכה לנסוע י"א שנים אל הרבי עד לפטירתו בשנת תרס"ד. ושם היה עיקר שימושו בחסידות. כל ימיו היה מדבר מרבו הרה"ק מטשורטקוב ביראת הרוממות. וכשהיה מצטט מדבריו הקפיד לאומנם באותו טון שאמנם הרבי. לפנינו קטע מ"זכרון דברים" שכתב הרב, על נסיעתו לטשורטקוב.

"זכיתי לקבל אנפי שכנתא כ"ק אדמו"ר סבא קדישא הר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע בעת שהייתי כבן י"א. וזכיתי אז לשמוע הקדוש עם הפיוט שלום עליכם. כאשר מפורסם אצל כל החסידים גדול ההתעוררות ורגשי קדושה בעת שאמר השלום עליכם ופניו אל הכותל, ובעת הקידוש, שהרגישו כל השומעים, אפילו אנשים פשוטים. כאשר שמעתי מפיו הקדוש מאמרי הקודש בכיתי בדמעות מחרדת קודש. וזכיתי מאז עד הסתלקותו מאתנו לגנוי מרומים לשמוע הרבה פעמים מפיו הקדוש השלום עליכם והקידוש. כי אדמו"ר לקחני עמו כמעט בכל פעם שנסע על שבת קודש לקבל פני השכינה. ומי יוכל לתאר גדול ההתרגשות וההתעוררות שעשו דבריו הקדושים. כאשר התחיל לומר הברכה אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, ממש גדול קדושת פיו נדמה כנופף מפיו זקוקי אש. שכינה מדברת מתוך גרונו. אשרי עין ראתה זאת".

אחרי פטירת הרבי נסע לבנו האדמו"ר הרה"ק ר' ישראל זצ"ל. בשעת מלחמת העולם הראשונה גלה האדמו"ר לוינא. ונשאר לגור שם כל ימיו. אך מדי שנה בשנה היה מגיע לטשורטקוב לקראת חג השבועות. בדרכו חזרה היה מתעכב בעיר טשורנוביץ. הרב שכבר כיהן כאב"ד באנילא היה נוסע לטשורנוביץ לקבל פניו.

בשנת תרס"ד היה צריך להתייצב בפני שלטונות הצבא. והיה חשש גדול שיגויס לצבא. כשהזכיר את עצמו לפני הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב, יעץ לו הרבי להתייצב בלשכת הגיוס אשר בטשורטקוב. היה בזה מעשה מופת, כי כאשר חיפשו דרך להשפיע על המפקד בעיר טשורטקוב שיפטרם משרות צבא. נודע להם שיהיה אחד שהיה דר בכפר ליד טשורטקוב, מספק מצרי חלב לאותו מפקד. שלחו מחצר הרבי לאותו יהודי, והוא הבטיח שילך להשתדל אצל המפקד עבורו בן הרב מפרוביזנא. ביום שהתייצב לצבא התענה הרבי מטשורטקוב, ולא טעם עד שבאו לבשר לו שרבי מרדכי אריה קיבל פטור משרות צבא.

אביו הגאון היה מחסידי בעלזא ונסע בכל שנה לקבל פני רבו הרה"ק ר' ישכר דב מבעלזא זצ"ל. אך את בנו לא לקח עמו בילדותו. כנראה מפני ריחוק הדרך והוצאות הנסיעה. כשהתגבר זכה להסתופף שלש פעמים בצל הקודש של המהרי"ד זצ"ל. כל ימיו היה מפליג בגודל תורתו ועבודתו. וכשהיה דורש בדבריו תורה היה מרבה להביא מדברי תורתו.

בברית הנישואין

בהגיעו לפרקו נשא רבי מרדכי אריה לאשה את בתו של הרה"צ ר' חיים שפירא מטלוסט זצ"ל, המיוחס להרה"ק רבי מרדכי מנעשביץ זצ"ל, ומצד אמה התייחסה הכלה עד לרבנו בעל "תורת חיים" זי"ע. הכלה נתגדלה בקוסוב אצל סבתה, אלמנתו של הרב מטלוסט, שם נערכו התנאים. גם החתונה נערכה

בקוסוב, רבנו בעל "אהבת ישראל" זי"ע השתתף בשמחת הנישואין ואף רקד בשמחה עצומה. רבנו בעל "אמרי חיים" זי"ע היה מזכיר פעמים רבות לצאצאי הרב מבאנילא את שמחתו הרבה של אביו הקדוש, הס"ק זי"ע, בשמחת חתונתו.

אחר נישואיהם קיבלו בני הזוג קיבלו חדר למגורים בבית רב יחס וחשיבות. היה זה בית זקנתם הרבנית הצ' מרת חנה, על שולחנה היו בני הזוג סמוכים. בחצר ההיא התגוררו מלפנים זקניה - רבנו בעל "אהבת שלום" ורבנו בעל "תורת חיים" זי"ע. היו בחצר שני בתים - בית ישן עשוי עץ מימי ה"אהבת שלום", ובית חומה מלבנים, ביתו של ה"תורת חיים" זי"ע. בבית הישן קיבלו בני הזוג הצעיר חדר, וכך החל רבי מרדכי אריה חיים חדשים, כשכולו שרוי בתורה הקדושה. בחצר מגוריו היה קיים בית מדרש של זקנתו הרבנית שהיה נקרא "דער טאלמיטשער שילעכיל" בו התפללו אברכים למדנים חסידים. והיה בית ועד לחכמים ולאורחים. רבי מרדכי אריה החל מיד אחר נישואיו להרביץ תורה לתלמידים - ומני אז, כל חייו היה מנחיל מתורתו ומשקה לעדרים. מתלמידיו הראשונים היה ר' אהרן קוסטינר ז"ל מקאסוב - חיפה מוקני חסידי ויז'ניץ. מאז כל ימיו הרביץ תורה בישראל.

אב"ד באנילא זצ"ל בעידנה הדרותא משוחח עם בנו הרה"ק ר' פנחס זצ"ל

רבי מרדכי אריה קיבל עליו את עול הרבנות בבאנילא לשם הגיע בשנת תרס"ו. מסופר כי בעת נסיעתו לבאנילא נסע הס"ק מויז'ניץ ללוותו כשהוא מכבדו לעיני בני עירו ומאציל עליו מהודו ומשפיע עליו מזוי הדרו.

עם התיישבותו בבאנילא חגר הרב עצמו והעמיד על תילם את כל עניני הדת בעיר. כמו"כ עסק בהרצאת תורה לבעלי בתים ואף הקים ישיבה מצויינת לבחורים, חיזק את עניני הכשרות ונהג נשיאותו ברמה, ישב על מדין בהוראה ופסק, ודיני תורה רבים הוגשו לשולחנו כשהוא מברר הדין על בוריו, כאשר כל הצדדים נכנעים אליו בהערכה ובהערצה ומקבלים את פסקיו. אמנם הרב היה צעיר לימים אך בני העיר קבלו בכבוד גדול, והיתה העטרה הולמתו. יחד עם היותו רך המזג, לא חת ולא ירא מפני איש ונהג נשיאותו ברמה. עמד בכל תוקף לסתום כל פרצה - בעת ההיא נתעוררו בעיות שונות, כ"שחיטת חוץ", אך הקצבים בעיר ידעו, כי אוי לו למי שיעבור על דברי הרב, ולא העזו לשחוט מחוץ לעיר.

כן התמסר הרב לכל תחומי הדת והחינוך - בעצמו כחן את הילדים, כדי לראות שהם עושים חיל בתורה הקדושה. הוא זה שמנע מרוח ההשכלה לחדור לבתי התלמוד, והכל יראו מידי התקיפה. היה הרב מרדכי אריה מתחסד עם בני עדתו, מקבץ בעצמו מעות

עבור העניים, משכין שלום בבתי ישראל - עד שטיפרו שלא ארע גט אחד בעירו, במהלך שלושים וחמש שנות רבנותו!

הרב היה מיראי הוראה ובמיוחד כאשר צורבים צעירים שחורו לפתחו כדי לקבל ממנו היתר הוראה - אך הוא חשש, לבל תצא מכשלה תחת ידו. רק פעם אחת נענה להפצרת ידיד נפשו ה"דמשק" הגה"צ רבי אליעזר מויז'ניץ זצ"ל שביקשו לתת סמיכה לתלמידו הרב ר' שלמה ארנסטר הי"ד. ישב התלמיד בביתו שבועיים ימים. כל יום כחן אותו הרב בהלכות והשיג על הנהגתו, ורק אחר כך סמכו להוראה.

בצל רבו הסב"ק בעל "אהבת ישראל" זי"ע

אחר נישואיו ומגוריו בקאסוב, נתקשר הרב מבאנילא מאוד אל הרה"ק בעל "אהבת ישראל" זי"ע, וזכה לקרבה רבה, אחר שכאמור נשא את בת הרב מטלוסט, שהיה קרוב משפחה, חסיד וידיד נאמן לאדמו"רי ויז'ניץ - וזאת בנוסף להערצה שרחש לו הס"ק זי"ע עקב גדולתו בתורה וביראה.

הערצתו של הסב"ק לרב מבאנילא היתה לשם דבר עד לאחת ומסופר כי פעם, עת שנקבצו סביב הס"ק זי"ע קהל ועדה, נכנס פנימה הרב מבאנילא. נענה הרבי ואמר בשפלות-ורוח: "שוטם האנשים! אחרי הם רצים, ואותו הם מניחים" - בכונתו לרב.

עוד התבטא הס"ק: "בנוהג שבועלים, קרוב משפחה אינו חסיד, וגם רב איננו חסיד. אבל לרב מבאנילא ישנן שתי ה'חסרונות', מאחר שהוא גם קרוב-משפחה, ואף מכהן כרב - ובכל-זאת - הוא חסיד ומקושר!"

לפעמים היה הס"ק זי"ע שולח אל הרב מבאנילא דיני תורה מסובכים, והתייעץ עמו בעניינים רבים, אף המתיק עמו סוד ברזי תורה נסתרים. יש לציין, כי כאשר סיים הרב לבנות את ביתו החדש בבאנילא, הגיע הרבי לחנוכת הבית.

בעת מלחמת העולם הראשונה כאשר הס"ק זי"ע ברח מויז'ניץ לגרוסורדיין, הפכה נסיעתם של בני בוקובינה אל הסב"ק בגרוסורדיין קשה ומייגעת, והיו לנדירות. ברם, מדי שנה הגיע הסב"ק בחודש כסלו, לפקוד קבר אביו הקדוש ביומא דהילולא, והיה שהה בוויז'ניץ מספר שבועות. הרב מבאנילא קבע לעצמו מנהג לנסוע לויז'ניץ לשבת הראשונה לבוא הרבי שמה, ולשבת האחרונה - בטרם עזב הרבי את בוקובינה. הסב"ק היה מכבדו עד מאוד, ולא היה עומד לקדש על היין, בטרם הגיע הרב מבאנילא אל ה"שולחן"! פעם איחר הרב להגיע, ומרוב הדחק לא

יורה יורה

בסמיכות לנישואיו נסע לקבל היתר הוראה מהגאון רבי אריה ליבוש איש הורוויץ אב"ד סטניסלוב מחבר שו"ת "הרי בשמים". רבי ליבוש בחנו קודם כל במסכת חולין עם תוס', ורק אחר כך עבר לבחננו בטור ושלחן ערוך יורה דעה. בשעת המבחן התווכח רבי מרדכי אריה עם אחד הדיינים על ענין מסויים במסכת חולין. נענה רבי ליבוש ואמר: הרי האברך צודק. אחרי כמה ימים של משא ומתן בהלכות עיטר אותו בסמיכה להוראה.

רבי מרדכי אריה עלה מעלות רמות בדרכי עבודת ה' אך עם זאת מעולם לא הלך בגדולות ונפלאות. כל הנהגתו ודבורו היו בפשטות. אף בעת תפלתו לא יצא מגדרו. אך כל מי ששהה במחיצתו הרגיש שמתחת למעטה לבושו אש תמיד תוקד, לה' יתברך ולתורתו הקדושה.

על כסא הרבנות בבאנילא

באותם ימים התפנתה משרת הרבנות בעיר באנילוב העיר הנמצאת על נהר הסירט מחוז טשורנוביץ (סמוכה לסטראוניץ), וראשי הקהילה בקשו למנות עליהם רב ומורה, הציע להם הסב"ק מויז'ניץ זי"ע את ש"ב האברך הצעיר רבי מרדכי אריה באמרו להם: "אני אתן לכם לקסובער אייניקל' שהוא גם תלמיד-חכם גדול - והוא: רבי מרדכי אריה הורוויץ" נכד ה'תורת חיים' מקוסוב, שכבר היה מפורסם כתלמיד חכם חריף ובקיא.

יכול לפלס לו דרך. על כן הרימו אותו והעבירוהו על כתפי האנשים, למען יוכל הרבי לקדש על היין... את אבלו וכאבו של הרב מבאנילא אחר פטירתו של רבו האהבת ישראל ז"ע, ביטא במספד גדול שערך בבית-הכנסת בבאנילא, ובשנת תרצ"ז הדפיס את ההספד בשם "זכרון ישראל" ובו הרבה דברי תורה ממרן זצ"ל, וכן מהנהגותיו הקדושות. אף הוסיף בו דבר הלכה בענין כיבוד אב לאחר מיתו. הספר אזל מהר מן השוק, ובשנה הבאה נדפס שנית על ידי מחותנו הרב החסיד ר' חיים דכנר ז"ל, בתוספת קונטרס חדש "אור ישראל" דברי תורה ממרן זצ"ל. הספר הערוך בטוב טעם ומעוט בפנינים יקרים, עשה רושם גדול על כל הצבור החרדי ברומניה. ואף על חוגים חסידיים אחרים שלא היו מודעים כל כך לגדולתו של ה"אהבת ישראל".

בעת נמוטו מוסדות תבל

בשנות המלחמה העולמית הראשונה כבשו הרוסים את כל האזור והעיירה באנילא בתוכו, רוב בני המקום ברחו מפניהם. אך הרב נשאר בעיירה שכן לא רצה לעזוב את בני הקהילה. לאחר שנה כשגברו הצרות ברח גם הרב עם בני משפחתו ברכבת שהובילה פליטים לכיוון צ'כוסלובקיה. בהיותם באמצע הדרך בסביבות בודפשט בירת הונגריה משנכח הרב כי השבת מתקרבת הצהיר מפורשות כי הוא לא יסע בשבת, וכך עשה וירד עם משפחתו מהרכבת. כתוצאה מכך הפסיד את כל זכויותיו כפליט ולא קיבל את התמיכה הממשלתית שניתנה לפליטים במשך כל המלחמה. היה זה בעיר וארפאלאט שם נשאר להתגורר כל שנות המלחמה. אמנם בתחלה התייחסו אליו יהודי הקהילה בחשדנות כי לא חיבבו את אנשי פולין. אולם משעמדו על טיבו חבבנוהו כל התושבים מאד. ואף הציעו לו משרת הרבנות בעיה, אך עם שוך הקרבות חזר לעיירתו באנילא לפי הצעתו של רבו האהבת ישראל ז"ע. מיד עם שובו שינס מתניו ותיקן את בדיק הבית וסתם כל הפרצות, ויסד מחדש את הישיבה לתלמידים תלמידי חכמים ויראי אלוקים.

כה תאמר לבית יעקב

באותה תקופה חלה התעוררות רבתית בקרב אחבני" לעסוק בחינוך הבנות, היה זה לאחר שהגב' שרה שניר ע"ה יסדה את בתי ספר "בית יעקב" בפולין ובגרמני, גם רבה של ויזניץ הגה"צ ר' אליעזר הגר זצ"ל בעל ה"דמשק אליעזר" הביא מורות חרדיות מגרמניה, ופתח בית ספר בית יעקב בוויזניץ. ויצויין כי המקום השני בבוקובינא בו נפתח בית ספר בית יעקב היה בעיירה באנילא.

בשנת תרצ"ג הביא גם הרב לבאנילא מורות חרדיות מגרמניה, ושילם להם משכורת נכבדה, שעלתה לו הון עתק. וזאת בזמן שפרנסתו היתה דחוקה כי היה מטופל בילדים. וגם המצב הכלכלי היה ירוד באותן שנים. אך הרב לא הביט על כל זה ובמסירתו נפש דאג כדי שבנות ישראל תגדלנה בדרך התורה. את בית הספר ניהל בנו הרה"ג ר' משה ז"ל. הוא נסע למקומות שונים לאסוף כספים עבור החזקת המוסד. והתוזה את תכנית הלמודים וכל סדרי בית הספר.

בית הספר רכש לו שם טוב ורבים התדפקו על דלתותיו. חוץ מלמודי בית הספר מסרו המורות שיעורים אחרי הצהרים לבנות הבוגרות שהיו מאוגדות ב"בנות אגודת ישראל" והחזירו בהן יראת שמים והשקפה תורנית. עבודתן עשתה פירות. הבנות התנהגו בצניעות בדרך ישראל סבא.

לימים, כשנוסד הסמינר לבנות בית יעקב בעיר טשורוביץ נתמנה הרב ליו"ר הועד. וכל שאלה שנתעוררה שם הובאה להכרעתו.

הישיבה בבאנילא

בשנת תרצ"ג יסדה אגודת ישראל בחוה ליד באנילא "הכשרה" לבחורים שעמדו לעלות לארץ ישראל. כדי שהבחורים יכשירו את עצמם בעבודות חקלאות באוירה חרדית. הרב שהיה מראשי מועצת גדולי

בשם מרדכי

על סדר התורה, מועדי הסנה, רישות

דברי תורתו של הרב מבאנילא 'בשם מרדכי'

ספר 'כתבי מא"ה' מאמרים ושיחות מהרב מבאנילא ואביו הרב מפראבינא זצ"ל

התורה בבוקובינה היה ממונה על הצד הרוחני של ההכשרה. ודאג שהבחורים יספגו חוסן רוחני מספיק כדי שיוכלו לעמוד איתנים בדרך התורה בבואם לארץ ישראל. ולא יגררו אחרי האוירה הקלוקלת ששררה בין החלוצים שעלו ארצה.

לאחר שנתסדה ישיבת ויזניץ ורבים התדפקו על דלתותיה, היה צורך ביסוד ישיבה נוספת בבוקובינה. ביקש רבה של ויזניץ בעל "דמשק אליעזר" זצ"ל

מיידיו הרב שיקים ישיבה לבחורים בבאנילא. בחורף שנת תרצ"ה הקים הרב את הישיבה והעמיד תלמידים הגונים תלמידי חכמים ויראי שמים. כשלישים עד ארבעים תלמידים למדו בישיבה. הבחורים היו קמים בשעה ארבע לפנות בוקר לשקוד על תלמודם.

כל יום לפני הצהרים מסר להם הרב שיעור בנמ' ותוס', ארבעה דפים בשבוע. וגם שו"ע וירח דעה. ביום חמישי היה בוחן את הבחורים על מה שלמדו באותו שבוע. אף דאג להדריכם בדרכי התורה והחסידות. בליל ששי היה לומד עמם שיעור בחומש רש"י ומחזיר בהם מוסר ויראת שמים. בליל שבת אחרי סעודתם היו הבחורים מתכנסים בביתו, שרים ומזמרים לכבוד השבת, ושומעים דברי תורה מפי הרב.

לצידו עמד בנו הרב ר' משה ז"ל שהיה משיג על הבחורים בשעות אחרי הצהרים והערב, ומכוין אותם לדרך הישרה בלימוד התורה הקדושה. אף היה נוסע לערים הסמוכות לאסוף כסף להחזקת הישיבה.

הבר המועצג"ת של אגודת ישראל ברומניה

בימים ההם נהה רוב הצבור אחרי ההשכלה. מלחמה גדולה היתה לחרדי בבוקובינה - שהיו מאוגדים ב"אגודת ישראל" - ובראשם בעל "דמשק אליעזר", נגד המשכילים שרצו לכבוש את הקהילות. גם הרב מבאנילא השתייך לאגודת ישראל. והיה מחברי מועצת גדולי התורה ברומניא.

לכנסיה הגדולה שהתקיימה במרינבד בשנת תרצ"ז, נסע הרב כציר מטעם אגודת ישראל בבוקובינה. היה זה מעמד נשגב לראות קבוץ גדול של גדולי ישראל מפולין, הונגריא, רומניא וגרמניא.

בשואת יהדות רומניה

השואה האיומה שהמיטה מוסדות עולם לא פסחה על העיירה באנילא אשר בבוקובינה-רומניה. כמו מרבית יהודי בוקובינה גם בני העיירה באנילא וגילו לטרנסניסטריה, שם נפלו רבים חלל ברעב, בקור ובמגפות. בליל שבת אחד הצטוו יהודי העיירה להגיע אל הרחבה שעל יד הנהר. בינתיים בזזו הגויים את רכושם, וכשהיו כל היהודים מרוכזים - הגיעו מאות גויים עם גרזנים וקלשונים, והחלו מכים ביהודים. רבים קפצו לנהר, היו שנמלטו אל ההרים, היו שנהרגו או נפצעו מן המכות. הרבנית מבאנילא ע"ה נפצעה ושברה את ידה.

אחר כך גלו כל בני הקהילה ורבים בתוכם. יצויין כי הכומר של באנילא, שהעריך את הרב, שאל אותו במה יוכל לעזור לו. תשובתו של הרב היתה: "אסוף נא את ספרי התורה ויתר הספרים מבית הכנסת, ואת ספרי וכתבי ידי - ותטמין אותם במרתף ביתי". הכומר עשה כפי שנתבקש, אך גוי רשע הצית אש כספרים הקדושים.

הגולים האומללים צעדו רגלי עם בגדיהם לעורם, רבים נפטרו בדרך. כך גלו ממקום למקום בתנאים נוראיים, במשך ארבעה חודשים, עד שהגיעו לעיירה מוגילוב. בהיותם בדרך שרר הרב בנס, אחר שחלה בטיפוס והגיע עד שערי מוות.

בגישו מוגילוב התגלה הרב בכל יקרת יפעתו, כאשר אנשים אברו כל צלם אדם והפכו לחיות מהלכות על שתיים - היתה הנשמה הטהורה מתעצמת בטוב, בחסד וברחמים - הרב התמסר לצרכי ציבור, ואף זכה להציל רבים ממוות. ארע פעם, בחודש אלול, כאשר מפקד הגישו נסע לחופשה ברומניה, והמנהל היהודי של הגישו קרא אליו את הרב. הוא גילה לו בסודי סודות: "אנשי הצבא מבקשים לנצל את היעדרו של המפקד, הידוע ביחסו הטוב אל היהודים ואל הרב במיוחד - ולטבוח ביהודים! לקראת ראש השנה שבו מתקבצים כולם בבית-כנסיות, מתכננים איפוא החיילים לפשוט עליהם ולטבוח בהם!"

מלא חרדה שב הרב לביתו, ומיד הוציא צו שאסר להתכנס בבית הכנסת בראש השנה הקרוב, וכי כל היהודים יתפללו בבתיהם. כן התאמץ על ידי שליחים

להשיב את מפקד הגיטו למוגילוב, ואכן בחסדי ה' לא ביצעו הרשעים את זממם. בתקופה ההיא הוסיף הרב לעסוק בהוראה ולפתח שאלות כאובות שנתעוררו - בעיקר בענייני עגונות. בתוך ים הצרות חזק ועודד את האמונה והביטחון בה' אך בהתגעש מוסדות תבל עם פרוץ המלחמה העולמית השנייה, כשפשטו הנאצים על העיר, הגלו את כל בני הקהילה ורבים בראשם בעירום ובחוסר - כל אל ארץ הגלות טרנסניסטריה. סבל רב היה מנת חלקו והוא שיכל שם את בנו הרה"ר ר' משה הי"ד. גם בגולת טרנסניסטריה דאג שלא תשתכח תורה מיישראל, ואסף את הילדים ולימדם תורה והלכה. כידוע אשר הרה"ק בעל ה"דמשק אליעזר" מוויזניץ ממקום מושבו בטעמישואר גייס כספים עצומים עבור הפליטים הגולים ושלחם ע"י קצינים נכרים שקיבלו תשלום גבוה עבור שליחותם. על פי החוק השולח כספים לשטח האויב דינו מות. אך הרבי לא חשב על עצמו, ועבד במסירות נפש להצלת היהודים האומללים. אף דאג לחייהם הרוחניים, ובסיועו בנו מקוה וייסדו תלמוד תורה. ואף ארבעה מינים שלח להם. אלפי יהודים בירכו עליהם בחג הסוכות.

חזרה לרומניה

בסוף חדש אדר תש"ה, כבשו הרוסים בחזרה את טרנסניסטריה מידי הגרמנים, אזי הבינו רוב היהודים שעליהם לצאת מתחומי ממשלת רוסיה הרשעה, לפני שהקומוניסטים יסגרו את הגבולות ולא יתנו לצאת מהמדינה. המלחמה עדיין לא נסתיימה. תוהו ובוהו שרר באיזור, ולא היו אמצעי תחבורה. בבנין בו גר הרב, נכנס לגור קצין רוסי. לפני שנסע הקצין בדרכו לחזית שהיתה ליד העיר שטפנשט, הציע לו יהודי שהתיידד עמו, לקחת אותו ורכבו עם שני ילדי הרב, והבטיח לו בתמורה שעון זהב. הלה קיבל את ההצעה. והם הצטרפו לנסיעה בכרכנית הקצין עד סמוך לשטפנשט. משם עשו דרכם ברגל אל העיר. היה זה בפרוס הפסח שנת תש"ד.

בנו של הרב ר' פנחס ע"ה חיפש דרך שבה יוכל להעביר את המשפחה לרומניה. מה עשה, נסע בחדש סיון תש"ה, בדרך לא דרך לצ'רנוביץ ורק אחרי תלאות רבות הגיע לצ'רנוביץ פגש יהודים ממכריו שהלוו לו כסף לקנות סוס ועגלה. ואז חזר עם סוסו ועגלתו למוגילוב, ואסף את כל המשפחה לרומניה, לפני צאתם העמיסו את כל מטלטליהם וכיניהם ספרים רבים שאסף הרב במוגילוב. אולם כאשר באו יהודים וביקשו להצטרף בנסיעה בעגלה לרומניה. ציוה הרב להשאיר את הספרים במוגילוב, בכדי לאפשר ליהודים אלו לנסוע ולהמלט מהצאר הצורה.

בעיר דורוהוי

תחנתם הראשונה היתה בדורוהוי. שם שהו עד סוף חדש אלול תש"ד. היו אלה ימים טרופים. המלחמה עדיין לא נסתיימה. יהודים נדדו בדרכים ולא מצאו מנוח. רוב היהודים הבינו שאין טעם להשאר על אדמת אירופה הספוגה בדם יהודים. וניסו להשיג אשרות כניסה לארץ ישראל או לארצות הברית. שתי האפשרויות לא היו קלות. הן הממשלה הבריטית שמשלה בארץ ישראל והן ממשלת ארה"ב הגבילו את הכניסה לארצם למספר מסויים של אנשים. המצב הרוחני היה בשפל המדרגה. כמאמר חז"ל (ערובין מא.ב.) עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו. כל שכן הצרות הנוראות שעברו על היהודים בשנים ההם. ההחלטה על כל מוסדותיהם חרבה בשואה. והיה על מנהיגי ישראל להקים הכל מחדש, ולהחיות את העצמות היבשות לחיי תורה מצות. הרב ראה את תפקידו בשעה קשה זו לעורר את הניצולים להתחזק בקיום התורה והמצות. ביום תענית י"ז בתמוז נערך מספר גדול ב"דורוהוי" לגדולי ישראל ועם ה' שנהרגו בחרב הגרמנים ימ"ש

ושותפיהם הרומנים. בבית המדרש התקבצו כמה מאות אסף ושמועו הספדים מכמה רבנים. אף הרב נשא מספר גדול על רבבות אלפי ישראל ובתוכם גאוני וצדיקי הדור, שנהרגו במיתות משונות ר"ל. כאשר בנוסף לאבל הכללי היה הרב שרוי בימים אלו בצערו הפרטי, כשנודע לו על פטירת אביו הגאון זצ"ל והריגתם של כל חתניו ובנותיו וצאצאיהם בגליציה הי"ד.

בדורוהוי חזר הרב לאומנותו לקבוע ישיבה ולהרביץ תורה. אסף הרב בחורי חמד מהפליטים והחל בלימוד מסכת חולין. בפנקס חדושי תורה מאותם ימים כתובים חידושי תורה בפרק אלו טריפות שנתחדשו לו בלימודו עם הבחורים בחדש אלול.

פליטים רבים מבוקבינה ומגליציה הגיעו לדורוהוי. הרב עוררם לקבוע שעורי תורה ברבים. וכשסיימו משניות סדר זרעים בתחילת חדש תמוז נשא הרב דרשה בדברי פלפול והתעוררות בסעודת הסיום. באותו חדש שב ודרש לחבורת פליטים שסיימה את סדר נשים.

במיהאלען

בשבת פרשת מטות מסעי שהה הרב בעיר מיהאלעני ודרש בבית הכנסת לפני הקהל. גם שם עורר על החיוב לייסד תלמודי תורה ולחנך הבנים לתלמוד תורה.

הרב מבאנילה עם הרה"ק אביר יעקב מסאדיגורא והאדמו"ר מקוידניוב זצ"ל

בעיר באקוי

לפני ראש השנה עבר לעיר באקוי, שם נתקבל בכבוד גדול כי היו לו שם תלמידים הגונים שקידשו שם שמים בהלכותיהם. במיוחד היו אלו שני תלמידיו אברהם שכטר וגדליה הרשטיק שהיו לשם דבר בעיר בהתנהגותם המצוינת.

בימים הנוראים התפלל במנין שלו ציבור גדול מתושבי העיר. בראש השנה התפלל אצלו קהל גדול. לפני תקיעת שופר דרש הרב לעורר את הקהל לתשובה ולעזור לפליטים הרבים שהגיעו נדויהם מטרנסניסטריה ומהונגריה לבאקוי.

גם ביום הכפורים דרש הרב לפני הזכרת נשמות. ועורר את הקהל לזכור האסון הנורא אשר קרה לנו על ידי הגרמנים ימ"ש.

סייים: אף שיצאנו מעבדות לחרות שהיינו שבויים בטרנסניסטריה ויצאנו לחופשי. לא די לנו בזה, ואנחנו מבקשים גאולה שלימה בבנין ציון וירושלים.

בעיר הבירה בוקרשט

בחורף שנת תש"ה עברו הרב ומשפחתו לבוקרשט בירת רומניה. שם קיבו לקבל רישון כניסה לארץ ישראל. ביום שהגיע הרב לבוקרשט ראה בית כנסת בסמוך למקום מגוריו, ונכנס לשם להתפלל מנחה. בהכנסו פגש שם רק את רב בית הכנסת שקידמו בשלום, והסביר לו שכרגיל פתוח בית הכנסת רק בשבת. אלא שהיום יש לעשיר אחד מהמתפללים יארציטי על אביו, ולכבודו פתחו את בית הכנסת

באמצע השבוע. אחרי זמן קצר הגיע העשיר בעל היארציטי. רב בית הכנסת הציג בפניו את הרב מבאנילה וסיפר לו שזה עתה הגיע הרב לעיר. לאחר כמה שני תלאות בטרנסניסטריה. נענה אותו עשיר מגושם ואמר לרב: אותכם אין הקב"ה אוהב, לכן הגלה אתכם. אותנו אוהב הקב"ה, לכן השאירונו על מקומנו.

דבריו נכנסו ללב הרב כמדקרות חרב. בחשבו כיצד מעיז גס רוח זה לומר על גאוני פולין גליציה והונגריה שנהרגו בשואה הנוראה הי"ד, שאותם הקב"ה אינו אוהב. אך לא השיב לו מאומה. כמאמר שלמה המלך אל תען כסילי כאולתו.

לימים סח הרב לנכדו הטעם שיהודי בוקרשט וכל מדינת מולדביה לא הוגלו. משום שהיו מצוינים בנתינת צדקה. את מדת הצדקה נשירש בהם הרב הקדוש בעל באר מים חיים ששימש כרב בגלילות אלו. וזכות זו עמדה להם בעת צרה. בצירוף מאמר חז"ל (ב"מ לג.ב.) על עמי הארץ שזונות נעשות להם כשגגות. וכיון שהיהודים במדינה זו היו ברובם הגדול עמי הארץ גמורים, לא שלטה בהם מדת הדין.

את גדול נתינת הצדקה שלהם ראה הרב בעיניו. כל ימי שבתו בבוקרשט היה מחוסר פרנסה. בבואו לבית הכנסת להתפלל, היה פושט מעילו ותולוהו על הקיה. וכשלבש את מעילו אחרי התפלה היה תמיד מוצא כסף בכיס המעיל, נדבת יהודים שרצו לקיים מתן בסתר.

בשבתו בבוקרשט שקד על תקנת בנות ישראל העגונות שבעליהן נעלמו בשואה. לעיר הגיעו המוני פליטים מכל רחבי אירופה. הרב עם כמה רבנים מריו הושיבו בית דין, והודיעו ברבים שכל אדם היודע עדות על מי שנהרג בשואה, יבא ויעיד. על ידי זה התאפשר להתיר לנשים העגונות להנשא.

בסוף חודש אייר תש"ו נסע לגרוסורדיין ליומא הדלולא של האדמו"ר בעל אהבת ישראל מוויזניץ זצ"ל ב' סיון, שחל אותה שנה ביום שבת קדש. גם האדמו"ר רבי ברוך מסערט זצ"ל שהיה דר באותו זמן בבראשוב הגיע ביום רביעי לפני ההילולא. ויחד עם האדמו"ר בעל אמרי חיים זצ"ל (שגר בגרוסורדיין באותה שנה) יצאו ביום חמישי להתפלל על ציונו הקדוש. בשבת נתכבד הרב לדרוש בביהמ"ד על פרקי אבות.

באמצע סיון תש"ו היה הרב בעיר אראד ודרש בבית הכנסת הגדול שם. אחר כך נסע לעיר בראשוב בה שהה להבראה. רב העיר

הגה"ח ר' דוד שפרבר זצ"ל מגדולי חסידי קאסוב, וחתנו הגה"ח ר' יהושע דייטש זצ"ל העריכוהו מאה, ודאגו לרווחתו ולרפואתו בשביל בנו נחמיה. אף כיבדוהו לדרוש בבית הכנסת הגדול שבעיר.

בחורף שנת תש"ז נערכה אסיפה כללית של עסקני אגודת ישראל מכל ארץ רומניה, בעיר קלויזנבורג. הרב השתתף ונטל חלק פעיל באסיפה ואף נשא דברים, ובדבריו חזק את קהל הנאספים לפעול למען הרמת קרן התורה.

בארץ ישראל

הרב היה אוהב ארץ ישראל כל ימיו. עוד בשבתו על כסא הרבנות בבאנילה השתוקק לעלות לארץ ישראל, אלא שלא היתה לו אפשרות כספית לכך. כשחזר מטרנסניסטריה לרומניה, השתדל באופנים שונים לקבל רישון עליה לארץ הקודש. ולא שעה להפצרות קרובי שיעע עם משפחתו לאמרייב, כי שם הפרנסה מצויה בשפע. גם המצב הרוחני הירוד באמריקה הכריע אצלו את הכף שעליו לעלות לא"י.

בחדש סלול בשנת תש"ח זכה הרב לעלות לארצנו הק' בפנקס חידושי תורתו משנת תש"ח רשומה באחד הדפים כותרת "ב"ה לפרשת ויצא על ספנית טרנסליבניא בעלותי לארץ הקודש". בסיום המאמר הוא כותב "הנהגה מלאכי אלקים עולים ויורדים בן. הקב"ה שולח מלאכים לפניו כמו שכתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. כן ישמרנו ה' בדרךנו,

כ"א תמוז תש"ד בדורוהי

צדיק שמקושר עם דורו מיתתו מכפרת

להלן דרשתו שאמר ביום הילולת הרה"ק משטפנשט בעיר דורוהי

מה שאמרתי בפ' פנחס כ"א תמוז תש"ד במסיבת חסידי שטאפינעשט יום הולולא של רבינו זצ"ל"ה בק"ק דראהאי בשובי מגלות טרנסניסטרא. פנחס [בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה יא)]. ואמרו במדרש (במד"ד פ' כא א) בדין הוא שיטול שכרו. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל (כה יג). דקדק האלשיך הקדוש דבתחילה אמר הנני נותן לו את בריתי שלום שנראה לו לעצמו, ואח"כ אמר והיתה לו ולזרעו אחריו. גם מה שאמר תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני"י ולא נכפר, וגם דקדק שנראה שעשה פנחס שני פעולות, קנא לאלקיו, וכפר על בני"י, והלא לא עשה רק דבר א' עיי"ש. לתרץ הדקדוקים האלה נקדים מדרש (ויק"ד פ' כ יב) אמר ר"ח ב"א למה מזכיר מיתתן [של נדב ואביהוא] ביום כיפורים [שהלא בא' בניסן מתן] אלא מלמד כשם שיום כיפורים מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפרת, ומנין שמיתתן של צדיקים מכפרת דכתיב (שמואל ב, כא יד) ויקברו את עצמות שאול, וכתיב (שם) ויעתר אלקים לארץ אחר כך.

ולכאורה קשה אחר שדרש סמוכין כשם שיום כיפורים מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת למה שאל ומנין שמיתת צדיקים מכפרת. אפשר לומר בעוה"י דבש"ס (מ"ק כח, ויק"ד כ יב) אמרו למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת כך מיתת צדיקים מכפרת, להבין למה מדמה מיתת צדיקים דוקא לפרה אדומה ולא לשאר קרבן. ופירש הרה"ק מהר"י מטשארטקוב זצ"ל"ה דידוע דאפר פרה ה' מכפר לכמה שנים (ועי' רש"י יומא ד.) ואפר פרה של משה לא כלה, כמו כן מיתת צדיקים מכפרת לכמה דורות, בפרט ביום היא"צ בכל שנה ושנה שאז נתעלה מדרגה גבוה בודאי מכפר עת"ד זצ"ל"ה. אבל לכאורה יש לומר שחילוק יש בין צדיק שהוא מקושר בחייו עם עם ישראל הוא מכפר בעדם גם אחר פטירתו, משא"כ צדיק שאינו מקושר עם דורו בחייו אף שהוא צדיק גדול, כיון שאינו מקושר עם דורו אינו מכפר לדורות [כעין שהבאתי בשם הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל בקונטרס קול יעקב שנספח לשו"ת צור יעקב ח"ב מא"א מ"ד זצ"ל"ה ע"ש] א"כ יש לומר שזה כוונת המדרש הנ"ל, אחר שדרש סמוכין שמיתת צדיקים מכפר כמו יוה"כ, אין אנו יודעים אם צדיקים מיתתן מכפרת לדורות אולי רק בעת פטירתן כמו יוה"כ מכפר בכל שנה לעצמו, וע"כ שואל ומנין שמיתת צדיקים מכפרת לדורות, שנא' ויקברו את עצמות שאול וכתיב ויעתר ה' אחר כך, אף שה' כבר זמן ארוך אחר פטירתו שכבר נענשו שלא ה' מספידים אותו כהלכה כבש"ס (יבמות עה) ונפקין תריסר ירחי שתא דלאו אורח"י למספדי' אעפ"כ חזקו זכותו, וזאת רמז הפסוק שאמר ויעתר אלקים אחר כך, היינו אף שלא ה' בשעה פטירתו הרי שמיתת צדיקים מכפר אף לדורות כמו שאול ויהונתן, וא"ש דברי המדרש.

ומעתה יבארו פסוקי פרשתנו, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, שנותן לו שכר עד עולם. למה, תחת אשר קנא לאלקיו ומסר נפשו על ישראל, עיי"ז וכפר על בני"י לעולם. וזאת כונת המדרש בדין הוא שיטול שכרו שיכפר על בני"י לעולם, יען שמסר נפשו עליהם בחייו, וע"כ אמר קודם הנני נותן לו בריתי שלום תחת אשר קנא לאלקיו, ומחמת וכפר על בני"י לעולם, נותן לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, ומיזשבים קו' בצינו האלשיך הקו', וא"ש ש' כזה"י, א"כ כאן שמדובר בצדיק שהיה מקושר עם דורו ומשפיע וישועות לכלל והיה מוסר נפשו למען כל יחיד ויחיד, וודאי שיום הילולתו ומיתתו מכפרת ומטהרת את כל הדבקים בו ומתאספים לזכרו ויהיה זה לנו לזכות בהתאספותינו פה בהילולא דצדיקא להתברך ולהוושע ובדין הוא שיקיימים בנו הנני נותן לו את בריתי שלום.

הרב היה מגיע לעיתים קבועות לשיכון ויזניץ להסתופף בצל הרה"ק בעל ה"אמרי חיים" אשר העריצו ויכדו ביותרת הכבוד. בקביעות היה בא כהונכה להדלקת הנרות. לשלחן הטהור בב' סיון יומא דהולולא של בעל אהבת ישראל. ולפני ראש השנה להתברך בשנה טובה. האדמו"ר חיבבו מאד. והיה רגיל לשאלו בבדיחותא אם הוא יושב ולומד, ומתפלל כהוגן. הרב היה משיב תמיד ברצינות, שאינו לומד מספיק כי הוא הולך לישון מוקדם וקם מאוחר (יחסית למה שנהגו בהיותו בכוחו). לרוב היה בנו ר' נחמיה ז"ל מלווה. היה הרבי שואל את הבן, האם אביך "עוהרליכר יוד", הולך יום יום לבית הכנסת להתפלל. האם יושב ולומד. וסוף דבריו היה "הוא לומד תורה לשמה". והיה מבקשו שיזכור אותו בלימודו. כמו כן היה יוצא ונכנס בשערי בתיים של גדולי וצדיקי הדור שכיבדוהו עד לאחת כמו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל שהעריצוהו ביותר.

אחרית ימי

בשנותיו האחרונות לקה פעמיים בשטף דם במוח. הרופאים אסרו עליו ללמוד הרבה. אך הוא התגבר ולמד למעלה מיכלתו. על אף חולשתו שמו על סדר יומא הקבוע בתורה ותפלה. בשנתו האחרונה באייר תשכ"ז פרצה מלחמת ששת הימים. כמה שבועות לפני המלחמה היה הפחד גדול מהמלחמה שעומדת לפרוץ. כיון שבביתו בתל אביב לא היה מקלט. נסע עם הרבנית לשיכון ויזניץ, והתאכסנו בבית הזקנים שם עד יעבור זעם.

בשבת קדש ב' סיון עלה הרב להתפלל בביהמ"ד של ה"אמרי חיים" זצ"ל לכבוד יומא דהילולא של רבו בעל אהבת ישראל ז"ע. אחרי התפילה הלך עם הרבי לקדושה רבא שנערך בבית המדרש. בלכתם תמך הרבי בידו. שאלו הרבי: האם אני גבאי טוב?

בשבוע האחרון לחייו חלה, וביום ה' י"ז שבט תשכ"ח הוכנס לביה"ח עקב הצטננות ודלקת ריאות. ה"אמרי חיים" הגיע לבקרו בחוליו. אור ליום ד' כ"ב שבט נאסף אל עמיו, כשהוא בדעה צלולה. הבשורה המרה התקבלה בצער גדול, והמונים השתתפו בהלוויה. כשהודיעו על כך ל"אמרי חיים", הורה לו' שמהם ארנסטר להכין עבורו קבר בתוך האהל הק' של מרן הסב"ק מויזניץ ז"ע, באמרו: 'אבי הקדוש אהב את הרב מבאנילא, על כן יטמינוהו בקברתו!' ויהי לפלא. (קברו נכרה בפתח הכניסה הראשית בצד שמאל, בצמוד לקברו של הרה"צ רבי מרדכי דוד השל האדמו"ר מטריסק משטפנשט, נקרא כך בהיות שלאחר הסתלקות הרה"ק משטפנשט ז"ע"א הגיע לעיר שטפנשט לבקשת אשת הרה"ק מאיצקאן זצ"ל שיבוא לשבת על הכסא המיוחס שנותר בשטפנשט אולם כעבור תקופה עזב את העיר).

ה"אמרי חיים" הגיע לת"א כדי להשתתף בהלוויה, אח"כ הובאה המיטה לשיכון ויזניץ, וכאן התקיימה ההלוויה בהשתתפות קהל גדול. ה"אמרי חיים" אף נכח בעריכת הטהרה בחדר הטהרה בבית החיים 'זכרון מאיר', כשהמטב"ק הביא לו ספר 'מעבר יבוק', והוא קרא מתוכו את הפסוקים שנהגו לומר בשעת הטהרה, והלביש לנפטר את הכובע. כאמור, נטמן באוהל רבו הרה"ק ה"אהבת ישראל" בביה"ח זכרון מאיר בבני ברק.

שזכינו לעלות לארץ הקודש. ונשמור עצמנו מכל ממשול ח"ו, ונזכה לראות בבנין ציון וירושלים בב"א."

עם הגיעו לארה"ק ירד בנמל חיפה. אמנם רצונו היה להתיישב בירושלים עיה"ק, בה התגורר גם בנו הרה"ג ר' שמואל ז"ל עם זוגתו ע"ה. אלא שבאותו זמן לאחר שהא"מ החליט על חלוקת הארץ בין היהודים לערבים, החלו הערבים להתקיף את היהודים, והיתה סכנה לנסוע לירושלים. לפיכך נסע הרב לתל אביב אל בית חתנו הרה"ח ר' יוסף אשר בומבך ז"ל ובתו ע"ה שגררו בתל אביב. את שבת פרשת וישלח עשה בתל אביב, ורשם בפנקסו הנ"ל את מה שחידש בשבת זו. מיד הלך לקבל פני האדמו"ר הקדוש ר' אהרן מבעלזא זצ"ל ורשם בפנקסו שני מאמרים שאמר מרן בשבת ההיא. לאחר זמן קצר שכר דירת חדר אחד בקומת קרקע ברחוב נחמני 5 מהרה"ח ר' צבי צימלינסקי ז"ל מברנוביץ מחסידי סלונים. תל אביב רבתי היתה אז מרכז היהדות החרדית בארץ ישראל. גרו בה גדולי האדמו"רים וכמעט לא היתה חסידות שלא היה לה שטיבל בתל אביב.

עם התיישבותו בת"א חזר להרגלו וישב על התורה והעבודה, וקבע את מקום תפילתו בבית כנסת חסידיים "יבנה", שהיה בית הכנסת החסידי הראשון בתל אביב. הרב נמנה בין היושבים בכותל המזרח של ביהמ"ד החסידי המרכזי.

על אף צניעותו וענותנותו של הרב, הכירו בו מתפללי ה"בנה שוהל" כולם כי אדם גדול הגיע למחנה, והתייחסו אליו בהדרת הכבוד. היו מחכים עליו בתפלת שמונה עשרה, והיה נושא מדברותיו בסעודה שלישית. בשנים הראשונות אף היה מוסר שם שעורי תורה, והשפיע והאציל מזיו תורתו לרבים שנהגו לשמוע אמרי פיו. כשכולם רואים בו שריד לדור דעה, גאון וחסיד המשפיע לארץ ולדורים עליה.

אחרי שנפטר בשנת תשט"ז הרה"ג ר' יונה קמינקר ז"ל מרבני בית הכנסת "יבנה" שהיה מסדר מכירת חמץ שם. החל הרב מבאנילא לסדר את מכירת החמץ ב"יבנה". וגם האדמו"ר מבעלזא זצ"ל מכר לו את חמצו. אחר קבלת קנין נתן האדמו"ר לרב מטפחת שלו, ואמר לו שיתנה לרבנית.

בתל אביב התקרב מאוד אל כ"ק האדמו"ר ר' אברהם יעקב מסדיגורא זצ"ל ה"אביר יעקב". והיה מתפלל אצלו בכל ליל שבת ובא בימים טובים לשולחנו הטהור. כשנשאל איך התקרב לרבי מסדיגורא, השיב: "בבואי לתל אביב בשנת תש"ה, התאכסנתי בבית חתני. ובליל שבת הוילכתי להתפלל בבית הכנסת של בעל "דמשק אליעזר" זצ"ל ברחוב פיארברג. כיון שהגעתי למפתן הבית, התעורר בי הכאב הצורב על סילוקו של הרבי. הרגשתי שאיני יכול להכנס אל הבית. ואז בקשתי שיוילכני לבית כנסת אחר. כיון שבבעלזא התפללו מאוחר, לקחתי לבתי מדרשו של האדמו"ר מסדיגורא. האדמו"ר שמח לקראתי. הוא הכיר את אבי הגאון מפרובינצא. מאז התקרבותי אליו."

פעם דברו על מידותיו הנאצלות של הרבי מסאדיגורא סיפר שראה אותו הולך ברחוב עם באו, והרבי נושא מזודה בידו. שאל הרב את הרבי מדוע אינו נותן לגבאי את המזודה. השיב הרבי: הגבאי נראה מבוגר ממני ויהיה זה חילול ה' אם אניה לו לשאת את המזודה. פעם התבטא שאצל האדמו"ר מסדיגורא רואים "עבודה" בשעת קבלת קויתעל (=פנקא). האדמו"ר מסדיגורא החשיבו מאד. והפליא את ענותנותו. והיה אומר עליו שהוא ה"רב" שלו. כל שאלה שנתעוררה אצלו היה שולח אליה. גם שלח אליו שואלים בעניינים שונים.